

ARGIA

**“EAJk jarrera
autoritarioa
eta antisoziala
dauka”**

MITXEL LAKUNTZA
ELAko idazkari nagusia

#2.641 | 2019 / 04 / 21 | 3,90 €

**"Kazetari erradikala
zara edo ez zara
kazetaria"**

10 | WIKILEAKS

**Bizkaiko hiriburuko
gazteen prekarietatea
ikusarazten**

22 | ERAGIN BILBO

LARRUN
**"Glovorentzat
lanean aritu naiz
Gasteizen"**

EMAKUMEAK GREBAN

APIRILAK 29 · KAXILDA · 18:30

ARROKA KALEA 2, BEHEA DONOSTIA

Hizlariak:

ONINTZA IRURETA

BERDEA DA MORE BERRIA LIBURUAREN EGILEA

NEKANE ZABALA

KOMISALDEGIETAKO GARBITZAILEA

AITZIBER ARANBERRI

GIPUZKOAKO ZAHARREN EGOITZAKO LANGILEA

MANU
ROBLES-ARANGIZ
INSTITUTUA

ARGIA

Panorama

- 04 | ASTEKO ARGAZKIA
- 06 | AKTUALITATEA
- 07 | GAIZKI ERRANKA
- 07 | EZ HANKA EZ BURU
- 08 | EKONOMIAREN TALAIA

AZALEKO ARGAZKIA:
DANI BLANCO

Iritziak

- 17 | MIKEL ZURBANO
- 18 | IRATI ELORRIETA
- 19 | RUBEN SANCHEZ BAKAIKOA
- 19 | LEIRE NARBAIZA ARIZMENDI
- 20 | KIMETZ ARANA
- 21 | JUAN MARTIN ELEXPURU

SAILLEN GOIBURUETAKO ILUSTRAZIOAK:
CLIPART COURTESY FCIT

Finkoak

- 39 | DENBORAREN MAKINA
- 40 | BIZI BARATZEA
- 42 | ARGIA KOMUNITATEA
- 48 | KULTUR-KRITIKAK
- 50 | ZUZENKO EMANALDIA
- 51 | DENBORA-PASAK
- 52 | ARGI-KONTRA:
- GARAZI ALBIZUA
- 54 | BERANDUEGI

ERNAI

22 | BILBOREN 'B' ALDEA

Bizkaiko hiriburuan antolatu duten Eragin Bilbo mugimenduz erreportajea egin du Gorka Peñagarikanok. Gazteen ikuspegitik, instituzioen politikek sortzen dituzten albo-kalteen berri ematen ari dira, jendartearen kontzientzia garatu nahian.

Elkarrizketak eta erreportajeak

10 | KRISTINN HRAFNNSSON, WIKILEAKS "Kazetari erradikala zara edo ez zara kazetaria"

Pello Zubiria Kamino

12 | DANIEL LÓPEZ, ERRIBERAKO OLENTZEROA "UPN-k ez du ikusi nahi hemen dagoena"

Reyes Ilintxeta

27 | HOMEOPATIA Terapia naturalen aitortza aldarri

Ainhoa Mariezkurrena

30 | MIREN SEGUROLA, UEMA "Turismoa sustatzen ari gara Kantabrian bagina bezala"

Onintza Irureta Azkune

32 | JESUS FARIA, PSUV-EKO ZUZENDARITZAKO KIDEA "AEBen zigorrek ez dute gaitasunik izango Venezuelako gobernu iraultzailea botatzeko"

Ibai Trebiño

34 | MITXEL LAKUNTZA, ELA-KO IDAZKARI NAGUSIA "EH Bilduk EAJren bidetik segitzen badu, oker gabiltza"

Xabier Letona

44 | KULTURA Gorputz askeen dramaturgiak kanona zabaltzeko

Danele Sarriugarte Mochales

Jabetza

Komunikazio Biziagoa
S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea
Lehendakaria
Bego Zuza
Erredakzioa
Amaia Fernández, Amaia Lekunberri, Axier Lopez, Eneritz Arzallus, Estitxu Eizaguirre, Gorka Bereziartua, Jon Torner, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Mikel Garcia, Onintza Irureta, Pello Zubiria, Urko Apaolaza, Xabier Letona
Diseinua
Maitane Gartzandia
Argazkilaria
Dani Blanco
Produktzioa eta inprimaketa
Antza S.A.L.
Administrazioa:
Jone Arzallus, Mari Karmen Loiarde
Salmenta
Idoia Arregi, Ixabel Bereziartua, Karlos Olasolo, Maite Arrieta, Olatz Korta
Idazkaritza
Aloña Soraluze, Bego Zuza

Web garapena

Asier Iturralde
Informatika
Iametzta interaktiboa, S.L.
Lege gordailua
SS 837-2012
ISSN
0213-909X
Batzorde parekidea
72562 E

GUREKIN HARREMANETAN JARTZEKO

Gipuzkoa
Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria
Lapurti, Nafarroa Beherea eta Zuberoa
Xalbardin baita. 64122 Urruña
Nafarroa
Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina
31001 Iruñea

Posta elektronikoak
komertzial@argia.eus
harpide@argia.eus

Telefonia
943371545

Ametzagaña taldeko kidea da Argia honako enpresek inbentarioa:

antza
KOMUNIKAZIO GRAFIKOA

iametzta
interaktiboa

ADUR software productions

Doan eta libre

ARGIAko edukiak kopiatu, moldatu, zabaltu eta argitaratu ditzakezu, gure egiletza aitortu eta baldintza beretan eginez gero. Are gehiago, gure edukiak ahalik eta gehien zabaltzea nahi dugu.

Lizentzia hau soilik ARGIAren edukientzat da baliagarria, baliteke beste testu eta argazki batzuk lizentzia hau ez izatea.

EKONOMIA SOZIAL ERALDATZAILEAREN SAREKO KIDE

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA ETA HIZKUNTZA
POLITIKA SAILA

(HIZKUNTZA POLITIKARAKO
SAILBURUORDEZAK DIRUZ LAGUNDUA)

MALI

Mendebaldea galtzen ari den ezkutuko gerra

📷 NAZIO BATUAK / MARCO DORMINO

✍️ AXIER LOPEZ

2019ko lehen hiruhilekoan ia 90.000 maliarrek etxetik alde egin behar izan dute, Maliko ipar eta erdialdean aspaldi errotua den biolentziatik ihesi. 2013tik hona, zonalde horretan daude barreiatuta Nazio Batuen 15.209 militar eta polizia eta AEBetako tropa eta mertzenarioen kopuru ezezaguna. Mendebaldeko indarrek diote jihadistien aurka egiteko daudela han. Baina errealitatea da europarren kolonia izandako Afrikako herri guztien historia errepikatzen ari dela Malin: munduko herrialderik txiroenetakoa da, aberastasun naturalez josita dagoen arren. Bertako urrea, uranioa, litioa, bauxita, fosfatoa, beruna, zinka, petrolioia... Denak "lehen munduko" multinazionalak ustiatzen dituzte, txotxongilo-agintari ustelekin egindako akordioen bitartez. Irudian: Kanadako militarrek, NBEk Malin ezarritako MINUSMA misioan.

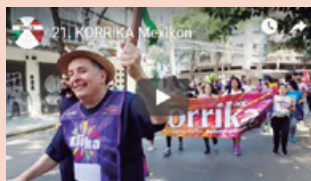

**EURIPEAN, BLAI, BAINA POZIKI!
BILBOKO EUSKALGINTZAREN
KILOMETROAN ARKAITZ
ZARRAGARI BABESA EMANEZ,
UDALTZAINEI EUSKARAZ
ZUZENTZEAGATIK ZIGORRA
JASO DUEN BILBOTARRA! BILBON
EUSKARAZ BIZI NAHI DUGU!**

@beharko

**MEXIKOKO HIRIBURUAN
ERE EGIN DUTE KORRIKA.
LASTERKETAREKIN BATERA,
KANTALDIA, BAZKARIA ETA
HAURRENTZAKO EKINTZAK EGIN
DITUZTE, BESTEAK BESTE. EHUN
LAGUNETIK GORA ELKARTU DIRA
ETA HIZKUNTZA GUTXITUAK
ALDARRIKATZEKO BALIO
IZAN DIE OSPAKIZUNAK**

Argia.eus

**LOIUN DOLORESEK 96 URTEREKIN
HARTU DU LEKUKOA. EZ DAGO
ADINIK KORRIKAN PARTE
HARTZEKO, GOGOA BADAGO**

@AEK_eus

**KORRIKA BATZORDETIK
VILLABONAKO KALEETAN
KORRIKAKO PLASTIKOAK ETA
KARTELAK JARTZEKO BAIMENA
ESKATU ZIOTEN UDALARI
ETA ALKATEAK PERTSONALKI
EZETZ ERANTZUN ZUEN,
EUSKAL HERRIAN EUSKARAZEK
SALATU DUENEZ**

Argia.eus

Euskaltel, funts britainiar baten esku

ARGIA

Zegona funts britainiarra bihurtu da Euskaltelen akziodun nagusia. Telekomunikazio enpresaren %20,94 dago bere esku eta Kutxabankek baino pisu handiagoa hartu du -%19,8ko parte-hartzea dauka banku fundazioak Euskaltelen-.

Apirilaren 3an lortu zuen %20ko jabetza gaintitzea eta portzentaje horretatik gora dagoenez, Balore Merkatuen Espainiako Batzordeari komunikatu behar izan dio zenbateko parte-hartzea duen Euskaltelen.

Enpresaren administrazio kontseiluan presentzia handiagoa hartu nahi du Zegonak erosketaren ondoren. Euskaltelen kudeaketan ere aldaketak eragin nahi ditu eta zenbait hedabidek argitaratu dutenez, Jazzteleko konseilari delegatu izandako Jose Miguel Garcia sartu liteke enpresaren kudeaketa taldean.

ZABALKUNDE PLANAK ETA LANPOSTUAK SUNTSITZEKO ARRISKUA

Zegonaren xedea Euskaltel Espainiako Estatuan gehiago hedatzea da, orain arteko zabalkunde-estrategia baino plan erasokorrago batekin -Nafarroan, Katalunian, Leonen, Kantabrian eta Errioxan sartzea zen Euskaltelen egungo asmoa-. Espainiaren konkista horretarako, Zegonak Virgin talde britainiarrarekin akordio bat lortu du marka hori erabiltzeko, baita Orangerekin ere, honek Espainiako Estatuan daukan sarea erabiltzeko.

Zabalkunde horrekin batera, murrizketak ere etor litezke, lehenbiziko informazioen arabera: kostuak murriztu nahi ditu Zegonak eta horretarako gaur egun Euskaltel taldea osatzen duten hiru enpresen lanak egoitza bakarrean bildu nahi ditu. Hala eginez gero, gaur egun Euskaltelen ari diren langile ugariren kaleratzea eragingo luke horrek.

GAIZKI ERRANKA

Infekzioa

SANTI LEONÉ

Diotenez, eutanasiari buruz eztabaida piztu da Espainian gizon batek eri zegoen emaztea hiltzen lagundu zuenetik. Baliteke. Oraingoz, emazteari duin hiltzen lagundu zion gizona ona edo gaiztoa ote zen ari dira batez ere aztertzen hedabide anitz. Tira, deus baino gehiago, gaiztoa dela ari dira erakusten saiatzen; gaiztoa, erran nahi baita bere osotasunean, bere gauza guzietan, manikeismoak manatzen duen bezala. Zernahi izugarrikeria egiteko gauza litzatekeen tipoa dela, alegia.

Izugarrikeria horiek argitze aldera, Intereconomía telebista ultraeskuindarrak ekarpen polita egin du, komatxo nazkagarri eta guzi: “Emaztea ‘hiltzen lagundu zuen’ gizonak Otegi aske uztearen aldeko manifestu bat sinatu zuen”. ETA mamu bihurtu zenetik nonahi agertzen ahal zaigu, espektroei dagokien bezala, eta ni eta zu, irakurle, oharkabean ETA izaten ahal garen bezalaxe, eutanasia ere ETA izan daiteke, Arnaldo Otegiaren kontaktu kutsakorra dela medio.

Nolanahi den ere, jakin nahi nuke zenbateraino den arriskutsua, noraino ailegatzten den Otegi bide darion infekzio terroristagarria –neologismoa nirea da-. Komunean geruza bikoitzeko papera erabiliko balu –argi geldi dadila hipotesi bat dela, ez dut Arnaldo ezagutzen, are gutiago horrenbertzerainoko intimitaterik izateko-, hori ere ETA litzateke? Gosaltzeko hartzen dituen zerealak ere bai? Kartzelan, Bertolt Brecht-en *Vergnügungen* (Plazerak) poema irakurtzen omen zuen: horrek Brechten obra osoa bihurtzen du susmagarri edo poema hori bakarrik? Edo poema horrek zerrendatzen dituen gauza gustagarri guziak –leihotik begiratzea, elurra, antzinako musika- dira ETA baina ez gara ohartu?

Eutanasiarenarekin batera, noizbait erreakzionarismo espainolaren psikearen gaineko debatea ere piztu beharko genuke. ●

EZ HANKA EZ BURU

ADUR LARREA
www.adurlarrea.com

“IKUSPEGI GEZURTI BATEN ARABERA, EMAKUMEEK TRADIZIOZ EZ DUTE DANTZATU”

OIER ARAOLAZA, DANTZARI ETA ANTROPOLOGOA

“Aita Donostiak eta hori esaten zutenean esan nahi zuten aurrekuan emakumeek ez dutela normalean dantzatu izan, baizik eta dantzatuak izan direla. Gaur egun emakumeek aurrekua dantzatzaren dutenean, maiz badago horrelako kontzientzia bat, ‘baimendutako’ zerbait balitz bezala. ‘Hau tradizioz gizonena zen, baina orain, berdintasunaren izenean, edo ez dagoelako mutilik edo... emakumeek ere egiten dute’. Bitxia da, ukatzen ari zen momentu bereko hainbat testigantza daudela, emakumeek aurrekua dantzatzaren zutela erakutsiz”. **HIRUKA.EUS (2019/04/10)**

EKONOMIAREN TALAIAN

48 orduko lanegunaren ondoren hil

JUAN MARI ARREGI

Lanean gertatzen diren istripuak ez dira beti izaten kapitala, patronala edo administrazioen erantzukizun soila. Langileok ere batzuetan badugu ardurarik, bai enpresa batzordeek eta baita sindikatuek ere. Dela segurtasun arauak betetzen ote diren ez begiratzeagatik, dela lankideei bete ditzatela ez eskatzeagatik, edo patronalaren erabakiak ez eragozteagatik, atzeraezinak diren heriotzak gertatu edo laneko gaixotasunak sortzen dira.

Aurten jadanik gutxienez 13 lagun hil dira euren lanpostuan Hego Euskal Herrian. Lerro hauek idazterakoan, azken kasua apirilaren 7an gertatu da: Ibaizabal 8 atoiotziko makineria burua hil zen lanean ari zela. Enpresak erabaki zuen 24 orduko guardia eta 72 orduko atsedenaldia izatetik, langileek bi egun osorik lan egin eta beste lau atsedena hartzea, urtean 624 ordu gehiago eginez. Hildako langilea apirilaren 6an sartu zen lanera, goizeko bederatzieta, eta apirilaren 8an, astelehenarekin atera behar luke atoiotzitik. Baina igandean hil zen, gaueko hamarrak inguruan, jadanik 37 ordu jarraian lan egin eta gero.

Humanoa al da 48 ordu segidan lan egiteko sistema hori? LAB sindikatuak dio "kontaezina" dela zenbat aldiz salatu duen. Baina ez dirudi nahikoa izan denik. Zergatik ez du salaketa gogortu eta beste ekintza irmoago batzuek deitu, paroak edo greba kasu, beste batzuetan egin izan den bezala? Egoera atzeratu edo zimeltzen utzi eta orain atsekabea adierazi?

Ohituta gaude lan istripuak gertatzen direnean langileen eta sindikatuen mobilizazio eta manifestazioak ikustera. Hobe litzateke aurretik heriotza horiek saihestuko bagenitu. Eta batzuetan posible izaten da, patronalaren erabaki ankerrak eragotziz, 48 ordu jarraian lan eginaraztea bezalakoak. ●

ANALISIA

ZARATEMAN CC-BY

Balenciaga: ustelkeria eta miopia kulturala

GORKA BEREZIARTUA MITXELENA

Euskal jostun garrantzitsuenaren lanak kaltetu edo "desagertu" zituzten, hari eskainitako museoa hasieran kosta behar zena baino bost aldiz garestiago aterata zen, lagunkeriaz kontratatu zuten eta diru publikoa barra-barra erabili zen gastu pribatueterako ere -bidaiak, auto-konponketak, senideei egindako transferentziak-. Horiek dira, besteak beste, joan den astean abiatu zen Balenciaga auziko epaiketaren aztertuko diren lege-hausteak. Eskandalua lehertu zenetik hamar urte baino gehiago pasata, akusatuen aulkian eseri da Getariako alkate izandako Mariano Camio (EAJ) eta badirudi inork ez dakiela non dagoen Julian Argilagos arkitekto kubatarra, kasu honetako beste inplikatu nagusia, zeinak nazioarteko atxilotze agindua daukan bere kontra.

Euskal Autonomia Erkidegoa ustelkeriarik gabeko oasia dela uste duenak auzi honi erreparatzea besterik ez du, berehala hasiko zaizkio agertzen Valentziakoak bezalako laranjondoak eta tramak gure mendi eta itsaso bazterretan. Ez, ez gara libratu denon dirua beraiena balitz bezala erabili duten agintariak edukitzetik. Diferentzia da, akaso, gutxiagotan ateratzen direla hemen gauzak argitara, elkarte gastronomikoetako konbertsazioetan itotzen direla informatiboak ireki beharko litzuketen notiziak.

Egunkari gehienek kultura saileko orrietan sartu dute epaiketaren hasiera. Ez ahaztu: museo batean gastatu behar zituzten sei milioi eta azkenean gastatu zituzten hogeita hamar. Hogeita hamar milioi euro. Kopurua buruan kabitzen ez zaigunok konparazioak egiten ditugu galera dimentsionatzeko: hiru milioiko aurrekontua zeukan *Handia* filmak eta euskal zinemaren produkzio garestiena izan da. Alegia, hamar *Handia* egiteko dirua bota da herri honi gauza handirik ekarri ez dion edifizio, hori bai, oso *cool* batean. Pentsa zinemaren orde z diziplina kultural merkeagoekin konparatzen badugu: zenbat liburu, disko, antzezlan, bertso-saio finantzatu zitezkeen; zenbat beka, zenbat kultur-heziketarako programa, zenbat jardunaldirentzat emago zuten inoiz itzuliko ez diren milioi horiek.

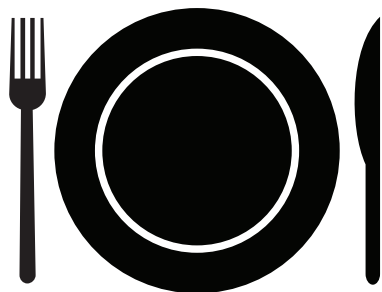
Balenciagako kasuan ustelkeria ez baita problema bakarra. Inbertsio kultural handiak edifizioetan xahutzea bultzatu duen ideologia ere epaitu behar litzateke, miopia kultural horrek eragindako eskasia jada ordaintzen ari baikara. ●

@ESAASANN

LEHEN ARRETA KO LANGILEAK GREBAN

EAE. Lehen Arreta Arnasberritzen plataformarekin batera, LAB, ELA, SATSE, CCOO, UGT eta ESK sindikatuek deituta greba egin dute Osakidetzan, apirilaren 12an. Lehen Arretako medikuek, erizainek, administrazio langileek... lan baldintza kaskarretan ari direla lanean salatu dute eta gaixoei ondorioak pairatzen dituztela: “2007tik egoerak okerrera egin du eta larrialdia heldu da”. Bilbon manifestazioa antolatu zuten eta maiatzaren 17rako beste greba egun bat deitu dute.

DIRU PUBLIKOA

24.000

euro baino gehiago diru publikoz ordaindu ditu Irungo alkateak jatetxetan, Elkarrekin Podemosek salatu duenez. Krisi ekonomikoaren urte gogorrenetan luxuzko jatetxeetan diru publikoa xahutu izana egotzi diote.

500 eta 800 euroko bazkariak egin ditu, baita 1.200 euroko ordainketak ere egun bakarrean.

Urtebeteko espetxe zigorra Clemente Bernard dokumentalistari

EUSKALERRIA IRRATIA

Erorien monumentuaren kriptan, faxismoaren omenez egiten diren meza eta ekitaldien berri izateko ezkutuko grabaketak egiteagatik urtebeteko kartzela zigorra ezarri diote Clemente Bernard dokumental-egileari. Bere kidea den Carolina Martinez errugabe jo du epaileak, haren kontrako frogarik ez baitu topatu. Gurutzearen Zaldun Boluntarioen Anaiartearen intimitate eskubidea urratu zela dio epaileak.

FAXISMOA SALATZEA HELBURU

Erorien monumentuan faxismoaren alde egiten diren ekitaldiak argitara ateratzeko asmoz kamera eta mikrofono ezkutatuak jarri zituela aitortu zuen Clemente Bernardek epaketan. Baina epailea ez da jarduera horiek legezkoak diren edo ez ikertzen sartu, adierazi du grabaketak indiskriminatuak izan zirela, baimenik gabekoak eta publikorako itxita den areto batean egin zirela dio.

2.280 EURO

Urtebeteko kartzela zigorrak gain, 2.280 euroko isuna ezarri dio epaileak Bernardi. “Mola eta Sanjurjoren aurrean otoitz egiten dutenak dira gure kontra jo dutenak”, adierazi zion ARGIAri dokumental-egileak.

HIZKUNTZA GUTXITUAK. Espainiako Estatuan hitz egiten diren hizkuntza gutxituen aldeko eragileek adierazpen bateratua aurkeztu dute. Manifestuan, asturiera, aragoiera, galiziera, katalana eta euskara hitz egiten duten pertsonen eskubideak aldarrikatu dituzte.

PENTSIOAK. Hego Euskal Herriko pentsiodunek koordinakundea sortu dute: Gaugeroa. Gutxieneko 1.080 euroko pentsioa, prezioen garestitze errearen arabera pentsioak automatikoki igotzea, lan erreforma bertan behera uztea eta gutxieneko 1.200 euroko soldata eskatzen dute, besteak beste.

SORTZEN JAIA. Sortzen euskal eskola publiko berriaren aldeko jaia maiatzaren 19an egingo da, Iruñean. Guztion eskola aldarrikatuko dute: “aniztasuna, naturaltasunez, aberastasun gisa onartu eta garatzeko baliabideak eskainiko dituen, hezikidetzan oinarritua, parte-hartzailea eta komunitatean txertatua”.

KRISTINN HRAFNSSON

WIKILEAKSEKO ZUZENDARIA:

“KAZETARI ERRADIKALA ZARA EDO EZ ZARA KAZETARIA”

Julian Assange polizia britainiarrak atxilotu aurretik da Kristinn Hrafnsson islandiarra Wikileakseko zuzendari berria. Ikerketa kazetaritzan trebatua, ziurdago *Neo-McCarthyismo* berri batek kazetaritzaren kontrako gerra hedatu duela. Assange AEBetara estraditatzeko agintariek ustez daukaten erabakia, Wikileaksen kontrako auzia oraingoz sekretuan martxan dagoena, Chelsea Manning berriro espetxeratzea... arazorik ez du falta irailetik Wikileakseko zuzendari denak.

 PELLO ZUBIRIA KAMINO

Apirilaren 11n Julian Assange Ekua-dorrek Londresko poliziari entregatu arren, Wikileaksek jarraitzen du lanean, Assange isolatuta egon den denboran aritu den bezala. Islandiako kazetari bat dauka zuzendari, Kristinn Hrafnsson, eta *The Reykjavik Grapevine* [Reykjavikeko Konfidentziala] aldizkari-arako elkarriketatu du Andie Fontainek.

Aho bizarrik gabeko gizona: “Ez bazara kazetari erradikala, ez zara kazetaria, arazoaren parte zara: *public relations* [harreman publikoak, komunikazioa] egiten duzu. Honekin ez dut esan nahi kazetariak beti agintariek pagatuta ari direnik; batzuetan gatazkak saihestu nahi izaten dituzte edo kritikarik ez jasotzea. Aginteari aurre egitea zaila gerta daiteke eta pertsona batzuek ez dute arazorik nahi, beste barik”.

Kristinn Hrafnsson (1962), 80ko hamarkadan hasi zen kazetari lanetan Islandiako *Stöð 2* telebista kanalean, *Kompass* programaren ekipoa ustelkeria kasuen ikerketan. 1991n RUV Islandiako Irrati-Telebista publikoan eman zioten enplegua.

“Betri pentsatu dut –dio Hrafnssonek– kazetaritzak etikoa baina gogorra izan behar duela. Gure gazte denborako idealak ziurrenik gaur erradikaltzat joko litzukete. Orduan ez zen aipatzen kazetaritzak nolabait neutroa izan behar duenik. Hogei urte nituenetik kazetari arituta, alde guztietatik eraso didate partziala naizelakoan. Baina alderdi guztietako

politikariek egurtzen baldin bazaituzte, ziurrenik zuzen ari zaren seinale da. Kritika horiekiko bakunatuta gaude. Ideal batzuekin konprometitu beharra daukazu ofizio honen ohorea merezitzeko”.

2008an Islandiak nozitu zuen ezein herrialdek historian ezagutu duen porrot ekonomikorik handiena, herrialdeko hiru banku nagusiek hondoa jo eta finantza publikoak bezala pribatuak atzerriko banka handiari zorpetuta geratzean. Hrafnssonek beti aipatzen du hondamendi hura ikertzeko osatu zen ikerketa batzordeak politikari eta enpresaburuez gain kazetariak ere salatzen zituela, herriarrei garaiz ez jakinarazteagatik gainera zetorkiena.

Hedabideek huts egin zioten jendea-ri: “Finantzei buruzko gai guztiak alor horretako kazetari espezialisten esku utzi genituen, eta hauek sarritan elkar hartuta daude bankariekin eta eliteko adituekin. Huts egin dugu. Ez diegu kasurik egin alarma zeinuei, kazetari garenez bagenuen zer aztertu gure lanaz”.

2009an eskuetara iritsi zitzaizkion porrot egindako Kaupthing bankuaren eta Robert Tchengui enpresaburu britainiarren arteko ustelkeria kasu baten agiriak, paradisu fiskaletako diruez eta istorio. Hrafnssonek RUVeko mahai-inguru batean haizatu zituen eta Tchenguiyek auzitara eraman, bankuen sekretua urratu izanagatik. Irrati-Telebista publikoak kale gorrian utzi zuen Hrafnsson, nahiz eta geroago bere kontrako salaketa deu-

setan geratu, eta berriro *freelance* hasi zen, gaztetan bezala.

Gero, ordea, *Kaupthing-Tchengui* kasuaren informazio gehiago Wikileaksen filtrazioetan berretsita aurkitu zituen. Eta Wikileaksek biziberritu zion kazetari izpiritua, bere gardentasunagatik eta legeak erabiliz hura isiltzea zaila zelako. Julian Assange konbidatu zuen Islandiara, lagun egin eta proiektu hartan sartu zen.

‘NEO-MCCARTHYSMOA’ DEITU EPIDEMIA

“Wikileaksek bi gauza lortu ditu, nagusiki. Hasteko, horrelako filtrazio masiboek daukaten indarra erakutsi du, ustelkeriaren eta gerrako krimenen ezaugarri asko azalduz gauzak aldatu daitezkeela. Bigarrenik, hedabide handiek dauzkaten baliabideak elkarrekin partekatu ditugu, jendea elkarlanean aritzea exijitu diogu, nahiz eta askotan zaila izan. (...) Alerta jotzaile [whistleblower] gehiagori ere bidea ireki zien. Edward Snowdenek aitortua du 2010eko filtrazio haiek gabe berak ez zituela bereak lortuko”.

Wikileaksen kontrako salaketa nagusietako bat da agiriak iragazkitik pasa gabe zabaltzen dituela, erru gabeko jendeen biziak arriskuan jarritz. “Harrigarria izan da –erantzuten du Hrafnssonek– ikustea AEBetako militarren burua ia malkotan telebistan, esanez Wikileaksek bere filtrazioekin eskuak odolduta eduki ditzakeela. Ez da horrelakorik gertatu, ordea. Informazioa inoiz ez da

ASSANGEREN ORDEKO

KRISTINN HRAFNSSON LONDRESEN,
EKUADORREN ENBAXADA AURREAN,
JULIAN ASSANGE BERTAN
ATERPETUTA ZEUKATENEAN.

neutroa, neurri batean eragin kaltegarriak ere eduki ditzake, edozein kazetarik daki. Baina gaur arte ez da horrelakorik [errugabeen odol isurtzerik] gertatu munduko makina militar boteretsuenaren barne sekretuen filtrazio handienaren ondorioz”.

Azken finean Wikileaks-en etikak aski sinplea dirudi: dena egon daiteke herri-tarren ezagutzan salbu eta informazio pertsonal minberak, gardentasunak izan behar du arau eta gardentasunarekiko salbuespenek bakanak eta justifikatuak izan behar dute. “Informaziorako esku-bideei buruzko lege guztiak horretan oinarritzen ziren, baina badirudi jendeek gaur, batagatik edo besteagatik, ez duela hori ulertzen”.

Beste kazetari askok bezala Kristinn Hrafnssonek uste du martxan dagoela

kazetaritzaren kontrako gerra bat, larriagotzen ari dena. “Epidemia isil bat zabaldu da, nik *neo-McCarthyismoa* deitzen dudana. Ziurrenik gogortu egingo da kazetaritzaren aurkako gerra hau. Ez zait iruditzen hedabide nagusietako kazetariak jabetzen direnik gainean daukagun arriskuaz, ohartuko direnik garaia dela esnatu eta Julian Assange, Wikileaks eta Chelsea Manning defenditzeko. Egoerak okerrera egingo du ziurrenik, baina baikor izaten ahalegintzen naiz. Urte batzuk pasatu ziren hedabide nagusiek onartu arte Irakeko inbasioaren arrazoiez agintariak gezurra esan zigutela”.

John Pilger da mainstream kazetaritzaren arrastotik at informazio zorrotzak landu eta zabaltzen dituen beste jurnalista kritiko bat, eta hura aipatzea maite du Hrafnssonek. Pilgerrek nabarmen-

tzen baitu agintearen desmasiei buruzko kontakizun gehienak –Hiroshimako bonbardatzearen ondorioak, Vientango My Laiko masakrea, CIAren eta droga trafikoaren arteko loturak, eta abar– hedabide txikiago eta independenteagoek atera dituztela argitara eta hedabide horiek erakusten digutela nolabait tunelaren amaieran argi izpi bat badela.

Assange ez du jadanik Suediak pertsegitzen baina bai AEBek, Chelsea Manning atxilotu dute berriro... Garai zailak Wikileaks-entzako? “Urte batzuk badauzkat eta ikusia dut pendulua mugitzen batzuetan aurreraka eta bestetan atzeraka. Zalantzarik ez dut historiak jasoko duela kazetaritzarentzako Wikileaks-ek daukan garrantzia izugarria. Ordurako Julian edo ni joanak izango garen ez dakit, baina bai Wikileaks-ai aitortza egingo zaiola”. ●

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

UPN-K EZ DU IKUSI NAHI HEMEN DAGOENA

Nafarroako Behe Erriberan euskararen irakaskuntzak lau hanka ditu: Argia Ikastola 230 ikaslerekin, A eredua (euskara ikasgai duela) ikastetxe publikoetan 910 ikaslerekin, AEK 60 ikaslerekin eta Hizkuntza Eskola 28rekin. Daniel López Moreno euskaltzaleak argi du A eredua bultzatu behar dela eskualde honetan, hori izan daitekeelako euskararentzako sarbide eraginkorra.

 REYES ILINTXETA

 DANI BLANCO

Haur garaian izan al zenuen harremanik euskararekin?

Ez. Ni, familia osoa bezala, zeharo erdal-duna nintzen. Amona bat Salamancakoa genuen. Txikitari ez nuen euskararen batureraz aztarnarik antzeman herrian. Gerra ondokoak oso urte pobreak izan ziren. Ablitasen kaleak oraindik lurrezkoak ziren eta kaleko argirik ez zegoen, adibidez. Gure aita hango medikua zen eta 8 urterekin barneko ikasle bidali ninduen Tuterara, jesuiten ikastetxe batera. 16 urterekin Xabiererra joan nintzen. Gogoratzeko dut han kanta txapelketa batean talde batek abesti bat egin zuela euskaraz eta hori da garai hartako nire oroitzapen bakarra euskararekin lotua.

Eta nola hasi zinen ikasten?

Jesuitekin ikasten jarraitu eta Azpeitiko Loiolara joan nintzen nobizio-aldia egitera. Kanpokoarekin harreman gutxi bagenuen ere, herritarrentzako meza eta otoitz-aldiak egiten genituen, eta hori izan nuen lehen harreman zuzena euskararekin.

Gero Bilbora joan nintzen. Han ikusi nuen jesuita batzuek bere burua eskaintzen zutela Afrikara edo Venezuelara joateko. Toki horietako hizkuntzak ikasi eta hango kulturetan murgiltzen ziren. Taldetxo batek pentsatu genuen, hemen, Euskal Herrian, antzeko zerbaitekin egin genezakeela, bertako hizkuntza eta kultura landuz. Talde horretan zeuden, adibidez,

gaur egun euskaltzaina den Patxi Goena-ga eta Alejandro Aldanondo, egun Afrikan jesuita dena.

Zazpi jesuitagaik etxebizitza batera joan eta euskara ikastea erabaki genuen. Probintziako arduradunari eskaera egin genion eta berak Roman Garate jarri zigun arduradun, oso gizon jatorra. Etika irakaslea zen unibertsitatean eta giza eskubideei eta marxismoari buruzko euskarazko liburu batzuen egilea zen. Santutxun bizi ginen. Hasieratik meza egiten genuen egunero euskaraz, baina hori aski ez eta berehala dena euskaraz egitea erabaki genuen. Nik oso suerte ona izan nuen, Patxi Altuna izan nuelako euskara irakasle.

Daniel López Moreno

1948, ABLITAS

Irakasle erretiratua, Tuterako Beterri peñako kidea, Geroa Baiko militantea eta euskaltzale sutsua. Bere hiru semeek Argia Ikastolan ikasi dute. Azken zortzi urteotan Tuterako Olentzero izan da. Hori aski ez eta inguruko herri eta ikastetxeetan ikazkinarena egiten du pozarren.

Gure artean oso harreman polita genuen. Askotan joaten ginen mendira eta Laboa eta Lertxundiren kantak egiten genituen. Kanpoko jende euskaltzalearekin ere harremana lantzen genuen. Horrela, esate baterako, euskara irakatsi genien neska batzuei. Haiek maistra titulua atera zuten eta gero haien senargaiek ere bai. Zarauzko ikastolako irakasle izatera iritsi ziren horietako batzuk. Bestalde, Santutxun bazen ikastola bat eta gutako bik, Patxi Goenagak eta Josema Añonek, han laguntzen zuten. Tasio Erkizia lesakarra zebilen garai hartan irakasle ikastola horretan.

Batzuek gaizki hartuko zuten apai-zak halako mugimenduetan ibiltzea, ezta?

Tentsio handiko urteak izan ziren. Langileen mobilizazio ugari eta garrantzitsuak izan ziren garai hartan eta jesuita batzuk oso konprometitu zeuden 'Misión obrera' atalaren bidez. Barakaldo, Errenteria, Iruñea eta Tuterako mugimenduetan, besteak beste, hartzen zuten parte.

Zergatik ez zinen apaiztu?

Ni gustura nengoen oso jende jatorra zelako eta Bilboko jesuitetan hiru urtez eskolak ematera iritsi nintzen. Hala ere, argi nuen ez nuela apaiza izan nahi. Kosta zitzaidan, baina azkenean 30 urterekin utzi nuen.

Nafarroara etorri zinen orduan?

Bai. Ordurako nire gurasoak Tuterara etorriak ziren bizitzera, baina nik ez nuen haiekin joan nahi eta Nafarroako Diputaziora jo nuen laguntza eske. Han, Xole Erbiti andre euskalduna eta jatorra ezagutu nuen, Euskara Departamentuko arduraduna, eta berak esan zidan Lizarra Ikastolan pertsona bat behar zutela. Hara joan nintzen, Feliciano Pinillos ikastolako bultzatzaile nagusietako batengana eta José Luis Gorostidi zuzendariarengana, eta segituan onartu ninduten. Zazpi urtez aritu nintzen han. Lan handia egin genuen familiekin batera. Horiek bai, zubia egin zuten errepublika garaian zegoen mugimendu euskaltzalea eta egungo garaia lotzeko. Han jende zoragarria

ari da lan sakona eta isila egiten, Oier Sanjurjo futbol jokariaren gurasoak, esate baterako.

Zergatik utzi zenuen Lizarra eta Tuterara etorri?

Tuterako neska batekin ezkondu nintzelako. Lehen urtean, joan eta etorrian nenbilen, baina ez zen bizimodu erraza eta lan bila hasi nintzen Tuteran aldean. Esan zidaten ingeles irakaslea behar zutela hango ikastetxe batean. Ez nekien ingeles asko, baina hala ere hartu ninduten. Euskara ikasterakoan Patxi Altunari ikasitako teknikak baliatu nituen ikasleei ingelesa irakasteko. Lanbide Heziketarako zentro publiko batean, ETI izenekoan, aritu nintzen. Lehen urtea bete ondoren, gaztelaniaz irakasten hasi nintzen. Gerora hainbat herritako ikastetxe publikotan aritu izan naiz lanean: San Adrian, Cortes eta berriz Tuteran, Benjamin de Tudela Institutuan.

Noiztik zara Tuterako Olentzeroa?

Iazkoa nire zortzigarren urtea izan zen. Eguberrietan hogeit bat Olentzero egin ditut herri eta eskoletan.

Noiztik ospatzen da festa hau Tuteran?

Duela 46 urte La Teba peña hasi zen segizioa antolatzen. 1965ean Iruñeko Olentzeroren Lagunak taldeko batzuk etorri ziren galdezka ea hemen zer peña edo elkarte egon zitekeen prest hau antolatzeko. La Teba zen orduan halako ekitaldi bat antolatzeko gai zen elkarte bakarra eta nahiz eta oso espainiarrak izan, proposamena onartu zuten. Baina giroa ez zen oso lasaia.

La Tebakoak ez zeuden eroso, berehala hasi zirelako ikurrinak eta beste ikur batzuk ateratzen segizioan. Beterri peñak hartu zuen haien lekukoa. Beterrik ekimen handitu eta zabaldu du. Olentzeroa oso errotuta dago eta oso maitatua da Tuteran. Jende pila etortzen da joaldunak, gaita jotzailak eta animaliak ikustera.

Geroztik beste herri batzuetara ere zabaltzen da tradizioa: Cintruenigo, Corrella, Ribaforada, Cascante, Ablitas... Aurten, lehenengo aldiz, Buñuelen egin dugu. Kaleko Olentzeroez gain ikastetxe askotxotan ere egiten da festa.

Guraso batzuek ez dituzte haurrak eramaten A eredura G eredura baizik, baina euskarako klase partikularrik ematen dizkiete

Jendeak nola hartzen du?

Jendea ez da ergela. Guk ezer esan gabe, askok Olentzeroren alde egi-ten dute esanez, adibidez, Aita Noel urrutia gotik datorrela, edo Olentze-ro ez datorrela Azpeititik edo Zarauztik, Lesakatik baizik eta Lesaka Nafarroa dela.

Errege Magoen urte eta argien au-rrean, Olentzerorena animalien jaia da, jatorra, xumea eta hurbila. Jen-deari asko gustatzen zaio. Animaliak Leitzatik ekartzen ditugu eta horrek erruz erakartzen ditu ikusleak. Goxo-kiak ere botatzen ditugu.

Jende asko dago Olentzero ongi ahoskatzen ere ez dakiena, baina ikustera gustura etortzen dira. Azken urte hauetan ohitura zabaltzen doa, poliki-poliki bada ere.

Nik hori dena A ereduarekin lo-tzen dut. Ia mila haur eta gaztetxo ari dira Erriberan euskara ikasgai bezala ikasten, eta gutxi izanik ere, aurrera-pauso handia da hemen.

Zer garrantzi du A ereduak Nafarroako Erriberan?

Izugarría. Euskarak gaur egun lau hanka ditu Behe Erriberan: Ar-

gia Ikastola, A eredu, AEK eta Hiz-kuntza Eskola. Ikasturte honetako datu zehatzak bildu nituen txosten bat prestatzeko eta horren arabera A ereduan 910 haur eta gaztetxo ari dira ikasten. Ikastetxe publikoetako Lehen Hezkuntzako datuak hauek dira: Ablitasen 70 ikasle, Cabanilla-sen 20, Cascanten 69, Castejon 42, Cintruenig 123, Corellan 10, Cor-tesen 80, Fontellas 4, Murchanten 62. DBH, Batxiler eta Lanbide Hezike-tari dagokionez, Benjamin de Tudela institutuan 34 ikasle daude eta Valle del Ebron 25.

D ereduan aukera bakarra Argia Ikastola da. Bertan 230 ikasle daude 21 irakaslerekin. Horiei gehitu behar-ko genizkieke AEKn ikasten ari diren 60 pertsonak eta Hizkuntza Eskolan ari diren 28 lagunak. A eta D ereduan beraz, 1.400 ikasle eta irakasle. Nire kalkuluen arabera, beste 500 bat euskaldun egongo dira Tuteran eta 60 bat gehiago inguruko herrietan. 2.000 pertsona inguru, 100.000 biz-tanle duen eskualdean. Nire ustez A eredu bultzatu behar da Erriberan, hori da euskararentzako sarbide oso interesgarria.

BETERRI

“Beterri peña, euskaldunen eta euskal-tzaleen topagunea da Tuteran. Abesba-tzak eta txistularien saioak izaten dira, edo haur txikientzako emanaldiak. Oso jator ari dira lanean, eta gainera, errele-boa lortzen ari da 25 urte inguruko gazte kuadrilla gogotsu bat sartu delako. Baz-kide gehiago ezin da egin goraino dagoe-lako betea eta jaietan mundu guztia hara joaten da. Bitxia da ikustea nola eskuin-darrak ere arazorik gabe ikurrinaren az-pitik pasatzen diren tabernara sartzeko”.

EUSKARA DENONTZAT

“Hemengo jesuitei edo mojen eskoleta-koei kritika egin behar diet: Nola liteke euskara ez balego bezala aritzea? Esko-latik aterako dira jakin gabe Goikoetxea zer den edo bat-bi-hiru kontatzen jakin gabe. Gutxieneko bat behar da, ez soilik A ereduan, G ereduan ere bai. Abesti batzuk, ezagutza minimo batzuk... Derrigo-rra beharko luke izan Nafarroa osoan. In-gurua ezagutzearen barruan sartzen da”.

Ari dira haurrak G eredutik (euskara ikasgai ere ez da) A eredurako bidea egiten?

Zabalkundea oso motel doa, egia esan. Aurten, adibidez, Corellan, 7.600 biztanleko herrian, hamar haur besterik ez dira etorri A eredura. Nafarroako Gobernuak ahalegin berezia egin beharko luke sustatzeko: idazle edo intelektuallak hitz egitera gonbidatu, pailazoak eta antzerki lanak eskaini, Nafarroako beste eskualdeetako ikastetxeetara txangoak antolatu gure haurrek ikus dezaten toki askotan hitz egiten dela euskara Nafarroan...

Eskein politiko eta mediatikotik euskararen aurka egiten den presioaz zer pentsatzen duzu?

UPNk ez du ikusi nahi hemen dagoe-na. Beste gauza batzuk auskalo nondik ekartzen badituzte ere berdin zaie, baina euskara ezin dute ikusi. Oso politizatuta dauden herritarrek sinesten dute gobernuak hizkuntza inposatzen diela. Beste batzuek, aldiz, pentsatzen dute beren seme-alabak Iruñean, Donostian edo Bilbon biziko direla agian, eta balio-garria egiten ahal zaiela euskara. Horregatik, batzuek ez dituzte haurrak eramaten A eredura, baina klase partikularrak ematen dizkiete. Hala ere, ez da erraza jendea erakartzea. Aurten, Buñuelen A eredua zabaltzen saiatu naiz eta ama batzuekin hitz egin ondoren ikusi dut oso lanpetuta dabilzala eta ez dutela ez gogorik ez aukerarik gauza gehiagotan sartzeko.

Presio handia jaso duzue legealdi honetan eskuinaren aldetik?

Nik antsietatez hartzen dut periodikoa. Askotan agertu izan dira pegatinak faroletan, kaleko hormetan edo erakus-

2018ko Eguberrietan hogeit bat Olentzero egin ditu herri eta eskoletan López Morenok.

leihoetan esanez: “*Se impone el euskera*” edo “*Defiende Navarra*”. Euskaraz idatzitako seinaleak eta kartelak amorrutik kendu dituzte. 2016an Tuterako Ikastola eraso zuten. Sartu eta pintada iraingarriak egin zituzten. Ni horretarako oso haurra naiz eta halako eraso mingarriak ikustean berehala egiten dut negar. Amorrutaren amorrutaz, behin baino gehiagotan atera naiz kalera espraiekin halako mezuak ezabatzeraz.

Kalean, irakaskuntzaz gain, euskararen aldeko mugimendu gehiago sumatzen al da?

Zenbait ekimen interesgarri jarri dira abian. Iazko ekainean, esate baterako, lehen aldiz ospatu zen Euskararen Jaia Tuteran, Tuterako Euskararen Aldeko Plataformak antolatuta, Udalaren eta Gobernuaren laguntzaz. Lau plazatan egin

ziren haur eta helduentzako kultur eta jai giroko ekitaldiak eta oso ongi atera zen.

Beste adibide bat da Tuterako Kantuz taldeak aurten martxan jarri duen euskara maitatzen ikasteko ekimena. 35 lagunek osatzen duten talde honetan, euskara politikatik at kokatu eta ikuspegi ezkorra aldendu nahi dute. Abestien letrak eta azalpenak biltzen dituzten fitxak banatzen dituzte. Euskaraldiaren inguruan eta Korrikan ere, nola ez, jende askotxo mugitu zen. Bestalde, hemen ETB ikusten dugu orain eta hori oso garrantzitsua da.

Ezker Batukoa izan da alkatea legealdi honetan. Zer moduz aritu da euskarari doakionean?

Oso ongi. Eneko Larrarte ongi ari da. Oso gertukoa da. Gainera, bere ama Gerroa Bai-n dago. ●

DATU PERTSONALEN BABESA

EUROPAKO ARAUTEGI BERRIA
Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

☎ 943 453 588 · www.sigacus.com

TRADEBI
TRANSLATION

tradebi@tradebi.com

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

☎ 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

Errenta arrakala

MIKEL ZURBANO
EHU-KO IRAKASLEA

Espainiako Estatuaren errentaren banaketaren gainean txostena argitaratu eman berri du Oxfamek, urtero egin ohi duenez. Aurtengo txostenaren goiburua esanguratsua da: *Banaketa desberdina. Ibex 35eko enpresek balioa banatzeko duten modua*. Krisiak desberdintasunak handitu egin dituela berresten da eta sakontze horretan enpresa handi ugariaren ekarpena erabakiorra izan dela zehazten da txostenean. Izan ere, lehiakortasuna irabazteko aitzakia-rekin mozkin tarte mantendu egin dute soldaten doikuntza gogorraren eta zerga ekarpen eskasaren kaltetan.

Horrela, 2008 eta 2017 urteen artean enpresen etekinak %11,3 igo dira eta, aldiz, soldatek orotara %4,2ko jaitsiera nozitu dute. Aldi berean, enpresa horiek beren akziodunen aldeko jokabide eskuzabala izan dute hauei ordaindutako dibidenduak %16 igo baitituzte. Dibidendu horiek jasotzen dituztenen artean nazioarteko 30 inbertsiogile handien taldea dago, eta sarritan irabazi horiek paradiis fiskaletara igortzen dituzte gainera. Halaber, mozkinen joera gorakorrek ez du zerga ekarpenaren igoera ekarri. Alderantziz, enpresa handiek 2017an aurreko urtean baino %11 gutxiago bideratu zuten estatuaren altxorrera.

Bestalde, enpresa handietako soldaten bilakaera oso desparekoa da maila profesionalaren arabera. 2017an goi kargu-

Oxfamek ongi erakusten duen bezala enpresa handiek sortutako mozkinen parte esanguratsua akziodun handiei dibidenduak ordaintzera bideratu da eta ez hainbeste inbertsio produktibora

dunen irabaziak batez besteko soldatak baino bost bider gehiago hazi ziren. Horrenbestez, Ibex 35eko enpresen soldata arrakala izugarria da, esaterako, kargudun garaienak batez besteko soldata baino 132 aldiz gehiago irabazten baitu.

Beraz, enpresa handi horien kudeatzaile eta inbertsiogileek desberdintasunak handiarazten dituzten dinamikak sortzeko negozio eredu bultzatzen dute. Ibex 35eko enpresen irabazien parte nagusia kapitalaren zein zuzendari eta goi kargudunen alde bideratzen dira. Joera horrek handiarazten ditu modu nabarmenean kapitalen eta lanen errenten arrakala, baita soldata arrakala ere, finean, errenta desberdintasuna.

Europar Batasunatik (EB) bultzatu-

tako austeritate politiken logika apurtu egiten du txostenak. Austeritatea eta, batez ere, soldata murrizketa ona omen da enpresen produktibitatea eta lehia posizioa indartzeko. Bada, Oxfamek ongi erakusten duen bezala, enpresa handiek sortutako mozkinen parte esanguratsua akziodun handiei dibidenduak ordaintzera bideratu da eta ez hainbeste inbertsio produktibora.

Txostenak beste topiko nagusi bat lurperatzen du, enpresa bertako eragile guztien onura komunezko erakunde dela, hots, enpresek interes komuna ordezkatzen dutela. Baina, aipatu den bezala errealtate gordinak erakusten du krisialdietan langileek pairatzen dituztela doikuntzak eta hobealdietan emaitza onak ez dira modu ekitatiboan banatzen.

Azken buruan, txostenak berak bitxikeriatzat jotzen ditu enpresetako goi kargudunen aparteko irabaziak. Izan ere, irabazi horiek ez dute zerikusirik elite honek egiten duen giza kapitalaren ekarpenarekin edo produktibitateari emandako bultzadarekin. Bitxikeria hori botere erlazioaren gakoari erreparatuta ulertu daiteke, exekutibo eta zuzendari nagusiek beraiek erabakitzen baitute beren soldata maila, eta horrela, zuzentzen dituzten enpresen deskapitalizazioa eta finantza narriadura eragiten dute. ●

Marjaba

IRATI ELORRIETA
IDAZLEA

PAULA ESTÉVEZ

Badirudi ez dagoela, etxetik irtetean eta etxera bueltatzean topatzen dituzun pertsonekin, agurtzeaz gain, esaldi pare bat trukatzea bezain gauza hutsalagorik. Errakuntza da hori. Ingu-ruan bizi direnak ezagutzeak, pixka bat ezagutzeak, balioa gehitzen dio eguneroko bizitzari. Kontaktu labur horrek, azaleko hartueman horrek bizitza alaitzen du. Seguruenez zoriontsuago dira harreman mota horretarako erraztasuna duten pertsonak. (Beti ere beste sakontasun baterako ezgaituak ez badaude).

Nik ez dut erraztasun hori eta, hala ere (edo horregatik), asko baloratzen ditut etxeko atarian, eskaileretan, (edo metroan, supermerkatuko lerroan) esaten diren esaldi horiek lantzean behin ateratzen dituzten txinpartak. Bidena-bar esandako komentario batean deskubritu dutun izaera bitxia, komunean izan dezakezun zerbait... Oro har, elkarren ondoan bizi garelako bata besteari buruz zerbait jakiteko premiari erantzuten dion bulkadari erantzuten diote.

Batzuetan (nahi baino gehiagotan) amildegi bat agertzen da izan nahiko genukeenaren eta garenaren artean. Hara hor fikzioa sortzeko arrazoietakoa bat, bide batez esanda. Asteak (zer diot as-

teak, hilabeteak) daramatzat gure erai-kinen etxabeen bizi den gizonari egun on edo kaixo baino gehiago esateko ezgai. Nire defentsarako kontatu behar dut gizon hori patioan ikusten hasi ginenean ezin genuela jakin etxabeen bizi zenik. Izan ere, apartamentu hori elkarte islamiar batek erabiltzen du bilerak egiteko (edo otoitz egiteko, edo dena delakoa, hori ere ez dut inoiz galdetu). Elkarteko arduraduna oso gizon lagunkoia da; beti galdetzen dit semeez, jaioterriaz... Kontua da, hasiera batean ez genuela pentsatu patioan sarritan topatzen genuen gizon gaztea bertan bizi zenik. Larruzko txupa beltza jantzita, zigarro bat bestearen atzetik erretzen ikusten genuen, telefonoz hitz egiten (arabieraz?). Bera telefono bidezko solasaldian murgilduta egoten zen arren, beti-beti agurtzen nuen nik. Egia da baldintzak ez zirela berbetan hasteko modukoak.

Orain badakigu bertan bizi dena. Patiora ematen duten bi leihoak parez pare zabalik egoten dira goizetan. Oztopo asko topa ditzaket nahiko nukeen lehen kontaktu adiskidetsua sailhesteko: lehenengo zailtasuna beti da hizkuntza. Gutxiago kostatzen zait nire jatorrizko bi hizkuntzetako batean ezezagun bati

lehen elkarrizketa-amua botatzea. Errazena litzatekeena esateko (...berria zara hemen?) beranduegi da. Ezin dugunez jakin noiztik dagoen hemen, ezta bizi-tzen egoteko baimen ofizialik duen ere, kontuz ibili beharreko gaia iruditzen zait. Ez ote du pentsatuko bere kontuetan sudurra sartu nahian nabilela! Gainera ni emakumea naiz eta, zer irudituko zaio nik hartzea inizatiba? (Bestalde, nola hartuko du berak?). Atea zabalik sostengatzen diodanean ere, ezeroso jartzen dudala iruditzen zait.

Badakit nire buruak planteatzen dituen zailtasunak, saiakerarik egiten ez dudanean, nire buruan soilik dau dela. Eta lehen saiakera hori egitea dela buruan ditudan kontrastatzeko dagoen bide bakarra. Bitartean, beste norbait ibili da ni baino azkarrago eta enteratu naiz ez duela alemanez ez ingelesez hitz egiten. *Français?* Horixe eskaini niezaioke, noizbait zerbait behar du, frantsesez moldatzen naizela esatea. Azken batean, pentsatzen dudanean gauzen artean humanoena dena (traba baino egiten ez duten estereotipo eta aurreiritzi merkeez harago doana) zera da: leku batera heldu (berri) denari ongi etorria denaren sentsazioa izatea gustatzen zaiola. ●

RUBEN SANCHEZ
BAKAIKOA
IRAKASLEA

Zergatik bai Guaidóri?

Hasteko oharra: “Denbora-pasaren erantzuna bukaeran”.

Lehenik, Guaidóri ez esateko motibo batzuk etorri zaizkit burura. Josep Borrell kanpo aferetarako espainiar ministroak *Salvados* telesaioan emandako erantzunek ondorio logiko zenbaitetara eramanez ninduten. Bere esanean, Trump dago Guaidóren auto-izendatzearen atzean. Ezin argiago iradoki zuen. Trumpek, bestalde, dio aukera guztiak daudela mahai gainean. Beraz, segizioek hainbeste badakite: Irak, Afganistan, Libia, Haiti... Eta beraz, Venezuelakoa “gera zibil” (non AEBek esku-hartzea izango luketen) bilaka liteke.

Bitxia da. Sofan telebistari so gaude-nok ia bihurtu nahi gaituzte Venezuelako etorkizunaren erabakitzaile, Guaidó Maduro baino hobe edo txarragoa iruditzen zaigun; hauteskundeak Venezuelatik kanpo balira bezala. Ondorioa: gure iritzi publikoan Guaidó baldin bada presidente zilegi, ezarri dezagun bera, aukera guztiak mahai gainean jarrita. (Bestalde, iruzurtzat salatzen dituzten Venezuelako hauteskunde presidentzialetan Zapatero espainiar presidente ohia aritu zen begirale, eta garden, legezko eta eredutzat hartu zituen).

Baina demagun ezetz. Demagun ez zirela hauteskunde garbiak izan. Nork

erabaki beharko luke munduan estatu batek bere mugetatik at muturra sartze-ko eskubidea noiz duen? Aski demokraziarik ez dagoen estatuen rankinga osatu beharko litzateke lehenik, eta horren arabera jokatu; eta, bide batez, bermatu demokraziaren babesleak demokrazia eta soilik demokraziagatik sartzen direla hara. Ia barregura demokratikoa ematen du iradokizunak. Izan ere, interbentzionismo demokratizatzaile men-debaldarra pixka bat tamalgarria izan da: Francoren Espainian ez, baina Txilen bai; Iraken bai, baina Arabia Saudin ez; Angolan bai, baina Hegoafrikan ez; Venezuelan bai, baina Kolonbian ez.

Hala ere, Venezuelen agian bai, agian Guaidó ezarri behar da estatuburu, herriarrei bizimodua hobeto joan dakien. Nik zalantza egiten nuen potentzia handi-mandi horiekin, Trump, Macron, Casado edo Sánchezekin.

Zorionez, zalantza itsaso hartan alde-rrai nenbilerarik, Urkulluk –gorbata eta ikurrinadun-pin– txiokatu zuen, zigun, zidan, Venezuelarako hauteskundeak eskatzen. Orduan, bai. Izan ere, zein helburu izan ote dezake eusko-demokrata batek Venezuelen demokrazia eta bakea, eta ez besterik, ezarri daitezen?

Jainkoa eta Lagi zaharraren izenean, sinetsi diot. ●

Adina

LEIRE NARBAIZA
ARIZMENDI
IRAKASLEA

Urteak bete eta konturatzen zara bizitza erdi baino gehiago egin duzula. Etopa batzuk pasatu direla, atzean laga duzula fase bat baino gehiago, gorputza ez dela atzera ere bera izango. Emakume bazara, gainera, umeak egiteko gaitasuna desagertu dela ziurtatuko duzu.

Zelan gertatu den galdetuko diozu zeure buruari, noiz bihurtu zinen nagusi, oraindik ere heldutasuna ez zaizula osorik iritsi begitantzen zaizu-eta.

Ingurukoek lasaitu gura zaituzte eta adina nortasun agirian jartzen duen datu bat baino ez dela ziurtatzen dizute. Bai

zera! Behin edade bat beteta behar-rako ere ez zaituzte nahi; antza denez, urteekin *gauzaeztana* bihurtzen zara. Eta andrazkoen kasuan ikusezin, zenbaki horrek kanonetik urrundu egiten zaituelako: ez zara desiragarri, beraz, ez duzu balio. Gazte denboran zuretzako lekuri ez eremu publikoan; eta orain ere ez, gazteen mesedetan.

Adinak ez duela inporta esaten dizute etengabe. Orduan, zergatik merkatuak bonbardatzen zaitu gaztetzeko produktuekin? Zimurak ederrak direla aldarrikatu zuen Adolfo Dominguezek, baina argi dago oihal zatiez baino ez ziharduela. ●

Abertzale herrizale

KIMETZ ARANA
BARATZEZAINA

Maiatzeko udal hauteskundeetara aurkezten den pertsona taldea guztiz berri du Trapagaranen EH Bilduk. Modu horretan aire freskoz alaiago, anitzago, zabalago eta indartsuago aurkezten da ezkerreko aukera abertzalea gure herrian.

Orain hamar urte ezker abertzalea ilegalizazioez jazarririk bere nukleorik txikienean babesturik zegoen. Egoera horretan gaztetxean, euskalgintzan edo auzo mugimenduan genbiltzan gazte batzuei luzatu ziguten bertan parte hartzeko aukera eta lehenagokoen bultzadaz, ezker abertzalearen dinamika eraldatzen hasi ginen.

Herrian eraginkorra izango zen egiazko ezker mugimendu bat sortzea jarri genuen helburu. Bagenekien historikoki sozialismoak sustrai sakona zuela gure herrian eta PSOEek herri proiekturik gabe, balore sozial guztiak aspaldi abandonaturik zituela. Horregatik ikuspegi soziala zuten auzotarren artean handitzeko aukera posible ikusten genuen. Horretarako maila lokalean zentratu genuen gure jarduna. Errepresio-erantzun-manifa dinamika bigarren mailan utzi eta herriko arazoei erantzuten hasi ginen.

Auzo eta kaleetan lagunak bilatu genituen, herria hobeto ezagutu eta gehiago maitatzen ikasi genuen. Hainbat konpromiso maila onartu genituen, bakoitzari nahi edo ahal duen eran parte hartzeko aukera luzatuz

Katakunbetatik atera eta mugimendua zabaltzeari ekin genion. Auzo eta kaleetan lagunak bilatu genituen, herria hobeto ezagutu eta gehiago maitatzen ikasi genuen. Hainbat konpromiso maila onartu genituen, bakoitzari nahi edo ahal duen eran parte hartzeko aukera luzatuz.

Horrekin batera iritsi zen Bildu, jende berri gehiago eta borroka armaturik gabeko egoerak gure bidean sakon-

tzeko aukera eman zigun. Sartu ginen udaletxera eta askoz gehiago garatu genuen gure herriarekiko begirada. Ondorioz herri proiektu bat daukagu orain Trapagaranentzat. Gure bizi behar gehienei erantzuteko ikuspegi sozialez eginiko proposamenak ditugu eta askoz indartsuago gara.

Hamarkada batean asko aldatu eta berriro da gure herrian mugimendu abertzalearen oinarria. Gaur ez dira ikurrina, erabaki eskubidea, independentzia edo sozialismoa gure ezaugarri nagusi. Orain eskolako jantokien kudeaketa, genero berdintasuna, familia-haurren heziketa, hirigintza inklusiboa, auzoetan bizia mantentzea, euskarari arnas ematea edo herriko komertzioaren biziraupena dira gure ardatzak.

Etorkizunean, ezkerreko ahal den sektore guztiekin elkarlana sakondu nahi dugu eta gazteriarengan badugu esperantza, ikusten baitugu berau dela planteatzen ditugun aldaketak gauzatzeko prestatuen izango den sektorea.

Beraz, baikor eta ilusioz goaz udal hauteskundeetara. Abertzale-herrizale, guretzat. ●

 ARGIA

ZURE JENDEA
HEDABIDEAK
IRAGARKIA

Jarri zure
publizitatea
hemen!

publiz@argia.eus
943 37 15 45
argia.eus/tarifak

Coca-Cola kadukatua edatearen ondorioak

JUAN MARTIN ELEXPURU
IDAZLEA

Euskararen aztarnak Sardinian liburua zen ETBko *Artefaktua* programaren ardatza, euskararen eta paleosardinieraren ustezko harremana, eta hari buruz izan ziren galde-erantzunak, azken aldera Ibon Serranok eta biok Yolanda Mendiolaren *Iruña-Veleia*ri buruzko galdera batzuei erantzun bagenien ere.

Baina Santi Leoné historialari nafarra ez zuen horrela ikusi *Edan Coca-Cola* titulatzen duen ARGIAko *Gaizki erranka*-ko zutabea. Bai, benetan gaizki errana, *Iruña-Veleia*ko gaiak hiru minutu eta hogeitasegundo soil hartu baitzituen. Askiz historialari nafarra asaldatzeko.

Alberto Barandiaranen *Veleia afera* (2010) zeruraino jasotzen du: "Bere garaian, miresmenez irakurri nuen Barandiaranen lana, eta oraindik iduritzen zait euskaraz dugun saiakera eta ikerlan eredugarrienetarik. Beraz, aise ulertu nuen -aise ulertzen ahal zuen nornahik- zer-nolako ekarpena egin zion liburuak euskal kulturari; eta zer-nolako ekarpena *Sautrela*-ri, egilea gonbidatzeak".

Harrapazak/n! Hainbesterako ote? Ba ezagutzen ditugu oso bestelako iritzia dutenak, baita kazetari ikuspegi soil batetik begiratuta ere. Eta izan da ikuspegia argudioekin eta datu zehatzekin jantzi duenik, Idoia Filloy arkeologoa esaterako, duela gutxi *El Salto - Hordago* aldizkarian argitaratutako artikulua batean. Merezki du irakurtzeak.

Haserre ageri zaigu programa ardu-

Santi Leonék irakurri ote du *Iruña-Veleia*ri buruzko azken liburua (*Qué está pasando con Iruña-Veleia*, Pamiela 2018), programaren azken zatiaren gaia? Ezetz dirudi. Irakurri izan balu konturatuko zen azken urteetan ur asko igaro dela hiri zahar hartako zubipetik

radunekin: "Zailxeago egiten zait, ordea, igartzea zer ekarpen klase egin dioten Elempururen zenbait teoriak euskal kulturari, eta zer ekarpen klase teoria horiek zailentzen batere jarri gabe hedatzeko aukera emateak non eta *Artefaktua*-n serio aizan behar lukeen literatura saio batean alegia. Homeopata bat gonbidatuko genuke medikuntza saio -berriz diot, serio- batera?".

"Jesus Maria ta Jose!", esango zuen gure amak bizi balitz.

Irakurri ote du Sardinian buruzko liburua, programaren ardatza? Ezetz dirudi. Eta burutik pasatzen zaigu agian ez dela oso dotorea irakurri gabeko liburu batez iruzkinak egitea, jakinduria infusoa ez baita humanoen dohaina.

Irakurri ote du *Iruña-Veleia*ri buruz-

ko azken liburua (*Qué está pasando con Iruña-Veleia*, Pamiela 2018), programaren azken zatiaren gaia? Ezetz dirudi. Irakurri izan balu konturatuko zen azken urteetan ur asko igaro dela hiri zahar hartako zubipetik; hogeitasegundo baino gehiago idatzi dituztela nazioarteko adituek benetakotasunaren alde, batzordekideen faltsutasunaren aldeko argudioak ezeztatuak geratu direla, Erztzaintzak eta epaileak ez dutela inolako faltsifikazio arrastorik aurkitu, ez dagoela frogarik Eliseo Gilen aurka, hamar urte igaro eta oraindik ez dela epaiketa eguna jarri, eta beste mila gauza. Erlojua ez baitzen 2010ean gelditu.

Coca-Colaren historiak badu bere grazia. Aurkikuntzen faltsutasunaren alde gehien egin duten bi katedratikoez horrela konbentzitzen omen zituzten euskararik ez zekiten batzordekideak, artikulua, ergatiboa, *polita*, *lagun* eta enparauek irrist egiten zieten ikusita: "*¿Si apareciera en un grafito Beba Coca-Cola, qué opinarías? Pues para nosotros como filólogos vascos (entzutsuenak, jakina) es como si pusiera eso*".

Gero Alberto Barandiaranek erosi zuen Coca-Cola hori, eta Leonék gogoratu digunez, Hasier Etxeberria zenaren programan saldu duela bederatzi urte. Orain Santi Leonék edan du edari hartatik eta emaitzak bere zutabea ageri dira. Coca-Cola kadukatua edatearen ondorioak, homeopata onenak ere nekez senda ditzakeenak. Agian probatu daiteke aipaturiko txostenak, liburua eta abar borondate onarekin irakurrita. ●

BILBOREN 'B' ALDEA

SALGAI DAGOEN HIRIAN, GAZTERIA IKUSEZIN

Ikusezin zaigun izebergaren zatia azaleratzeari ekin dio Eragin Bilbo mugimenduak. Gazteen ikuspegitik, instituzioek ezarritako politikek sortzen dituzten albo-kalteen berri emateari, hain zuzen. Hiriburu bizkaitarra ardatz hartuta jendartean kontzientzia garatu nahi du Eraginek, Bilboren alde prekarioa ere postaletan ager dadin.

 GORKA PEÑAGARIKANO

 MANIFESTAZIOA

**ERNAIK DEITUTA, OTSAILAREN 16AN BILBON BILDU
ZIREN MILA LAGUN INGURU PREKARIETATEAREN KONTRA
ECUADOR ETXEA**

Komunitate, kultura edo lurralde batasun bati izena emateaz gain, *Euskadi* nazioarteko produktu bilakatu dela dio Xabier Gantzarainek *Zuloa* liburuan. Saldu egiten den herria da geurea. Azprietiketa ugari har ditzake, eta horren adibiderik behinena *Bilbao* da. “Guggenheim efektuak” gogor kolpatu du Bilbo: industriaren sektoreari aspaldi egin zion muzin Bizkaiko hiriburu zaharrak, eta nazioarteko erakusleihoaren lehen lerroa hartu nahian lehiatzen da. Dena den, erakusten zaigunaren aski ezberdina da errealitatea: Bilbo asko bizi dira Bilbaon.

Hiru urteko bizia du Eraginek. Gune autogestionatu eta gazte mugimenduen ohiko esparruetatik harago kokatzen dute euren burua: sozioekonomia dute aztergai. Gaizka Suarezekin izan gara, eta finkatuta dituzten lan lerroez eta hauen problematikez hitz egin dugu: “Prekarietatearen aurkako kanpaina iraunkor bat egiten ari gara, klase kontzientziaren berreskurapenaren logikan eta antolakuntzaren apologia eginez”.

Desindustrializazio prozesu bizkorrak Bilboren eta Euskal Herriaren koiuntura erabat aldatu du, eta horrek guztiak lan esparruan eragin zuzena du. Hiri ereduaren kritika horretatik abiatuz, Eraginek lan-sektore zapalduenetan eragitea du helburu, langileen atomizatzeari aurre eginez. Euskaldunaren itxiera, Peralta nekazariena eta La Navalen egungo borroka gero eta kasu bakanagoak dira; hirugarren sektorearen indarra areagotuz doan heinean, lan egiteko moduak aldatuz doaz. Eraginek bitartekari izan nahi du langileek antolatzekeo zailtasunak dituzten lan guneetan. Ez da lan makala, baina: hirugarren sektoreko enpresak, industriaguneetan ez bezala, langile gutxiz osatutakoak dira. Gainera, langileen gehiengo militantzia esparruetan sekula aritu gabea da, eta horrek Eraginen lana nahi baino gehiago mantsotzea ekarri du. Seguratasun falta eta lanarekiko dependentzia handia dute, eta beldurra da nagusi, hala uste du Suarezek.

Azken urtean nabarmen egin du gora Eragin mugimenduak. Glovo banaketa enpresaren inguruan lanketa egin zuen iaz, eta ondoren etorri dira *Ostalaritza Duina* dinamika eta apustu etxeen aurkako ekintzak. Instituzioek gazteria jorkora bideratzen dutela salatzen dute, eta bestalde, ostalaritzako hitzarmena argitara ekarri, ostalarien sarea osatu

berri dute. Aipatutako hiru esparruei begirada emango diegu segidako lerroetan.

AUTONOMO FALTSUEN BIZIMODUA

Ez dira gutxi autonomo kuotak eta zer-gak ordaindu eta multinazionalentzat lan egiten dutenen kopurua. Arautu gabeko mundua izateak kezkatzen du Suarez. 2017an Bilbora heldu eta gizartean zeresana piztu duen Glovo enpresa banatzailearen jarduna azaleratzeak hiritarren kontzientzia zerbait garatzeko balio izan duela uste du. Azken hilean, bestalde, janari banaketaz arduratzen den beste enpresa bat heldu da hirira: Uber Eats.

Ohiko motxilak baino handiagoak diren kaxa hori deigarriak bizkarrean hartuta, hara eta hona aritzen dira Glovoren langileak. Sarritan bizikletan edo bestetan garraio publikoan mugitzen dira, garraioaren kostua langileak ordaindu behar du eta.

Prekarietatearen aurkako kanpaina iraunkor bat egiten ari gara, klase kontzientziaren berreskurapenaren logikan eta antolakuntzaren apologia eginez

GAIZKA SUAREZ ERAGIN BILBO

Autonomoen gastuak ordaindu arren, ez dute ohiko autonomoen egunerokotasuna: enpresak agindutako lan orduak baino ezin dituzte egin. Orduen esleipena, puntuazio ranking baten bidez egiten da. Lehiara bideratzen dituzte langileak: geroz eta puntu gehiago eduki, are lan ordu gehiago egiteko aukera eskaintzen dute. Puntuazio hori egindako lanaren arabera izaten da. Asteburutan eta gauez lan egitea, adibidez, gehigarri bat da puntuazio handiagoa lortzeko.

“Soldata duina izateko ordu asko egin behar da lan”, dio Tintxuk, Eraginek iaz elkarriketatutako langileak. Oporraldi finkorik eta osasun-asegururik gabe, enpresaren menpeko langileak bihurtu dira. Egindako banaketa kopuruaren arabera alda daiteke soldata, baina orduko batez beste 4 euro irabazten direla dio Tintxuk. Norberak

atera ditzala kontuak, hilero 300 euro inguruko autonomo kuota ordainduz, zenbat ordu egin behar diren lan Euskal Herrian bizimodu duina izateko.

Azken urtetan gazteak erakartzeko bideak erraztu ditu Glovok –kuota merkeagoa jarri die–, eta horrek Eraginen langile sarea antolatzekeo bideak zaildu ditu. Partzialki lan egitera sartzen dira gazte gehienak, pare bat hilabetetan –batik bat udan– sos batzuk irabazteko asmoz. Busti nahi ez izatea dakar horrek: asimilazioa eta pasotismoa.

GAZTEEN ETA ATZERRITARREN ESPARRUA

Sektoreko esparrurik zapalduena ez bada, zapalduenetakoa da ostalaritza. Are gehiago turismoak berebiziko garrantzia duen guneetan. Kezkek eraman zituen Eragineko kideak bertan esku hartzera, baina taberna edo jatetxe zehatzetan muturra sartu beharrean, asanblada ireki bat deitu zuten. Batik bat langileek euren esperientzia pertsonala partekatzeko asmoz, eta arazoa orokorra dela jabetzeko helburuaz. Horren eskutik etorri da ostalariez osatutako *Ostalaritza Duina* dinamika.

“Modu informatiboan gerturatu ginen haiengana, galdetuz ea betetzen diren Espainiako Estatuko ostalarien hitzarmenak ezarritako gutxiengoak”, dio Suarezek. Gehienetan ez dira betetzen, eta asko zifra horietatik oso urrun daude. Hitzarmeneko bederatzi esku men jarri dituzte jomugan, zerbitzariak zein sukaldariak, arazoa publiko egin eta instituzioei esku hartzeko eskatuz. Bilboko kale bazterrak karteletz josi izan dituzte, prekarietatea salatuz.

Gehiengo gaztea edota atzerritarra izateak egoera are gehiago larriagotzen duela uste du Suarezek, atzerritar asko prest daudelako hamar ordutik gorako lanaldiak egiteko soldataren beharrarengatik, eta gazte askok epe motzerako egiten duelako lan. Lanarekiko menpekotasuna eta asimilazioa ekar dezake horrek.

Bada egun lantzen ari diren beste lan esparru bat: akademiak eta klase partikularrak. Otsailaren amaieran bildu ziren lehen aldiz, ostalarien antzera sare moduko bat osatzeko nahiarekin. Klase partikularrak ematea ez da normalean lan gisa kontsideratzen, eta benetako garrantzia kentzeak arazoak ekar ditzakeela uste du Suarezek. Gune oso feminizatua da, eta ekonomiaz harago, arlo sozialean eragiten duen gaia da.

FOKU / ARITZ LOIOLA

UDALETIK KALERA.

ERAKUNDEETAN ZEIN KALEETAN EKIMEN UGARI JARRI DITU MARTXAN ERAGIN BILBOK. 'BLACK FRIDAY' DELA-ETA EGINDAKO EKINTZA HIRIAREN ERDIGUNEAN.

ERAGIN BILBO

MOZIOA. BILBOKO UDALEAN APUSTU ETXEEN INGURUKO MOZIOA AURKEZTU ZUEN.

HITZALDIK. HITZALDI UGARI ANTOLATZEN DIHARDU PREKARIETATEAZ, ESATERAKO SANTUTXUN 'GAZTE LANGILEA? NO FUTURE' GOIBURUPEAN EGINDAKOA, GARBIÑE BIURRUN, AINHOA ETXAIDE ETA IGOR MERAREN ESKUTIK.

DESAKTIBAZIORA BIDERATUTAKO POLITIKAK

Lan egoerez harago, instituzioek ezarritako politiken biktima ere bada gazteria. Batik bat gazte prekarioenak dira kalte-tuenak, desesperazio eta itxaropenik gabeko egoeran daudenak. Etorkizuna ilun ikusten duen eta galduta dagoen gazte jendeak sisteman jarraitu dezan, menpekotasuna sortzen duten jokoak eskaintzen zaizkie, instituzioen babesarekin. Hori da Eraginek salatzen duena.

Betidanik eman den arazoa da, baina azken urteotan izan duen gorakada nabarmenak orain arteko marka guztiak

hautsi ditu: 2012tik hona, %150 hazi da apustuetan gastatutako dirua. Jon Torner ARGIAko kazetariak erreportaje batean zabaldu zituen datuok iazko urrian. Deustuko Unibertsitateak berriki argitaratutako ikerketa baten arabera, hiru gaztetik batek dirua jartzen du jokoan EAEn. Jokatzeko guneak areagotzeak eragin zuzena du: Bilbon 43 joko areto eta 11 apustu etxe daude.

Aktibaziorako baino, desaktibaziora bideratutako politika da apustu etxeena. ETBren 360° programak apustu etxeen inguruan egindako erreportajea gogor kritikatu du Suarezek: "Azaletik jorratu

zuten gaia, eta arduraz jokatzeko eskatzen dugu; ez dute aztertu zergatik jokatzen den, zer dagoen horren atzean eta zergatik izan duen horrenbesteko gorakada". Sakoneko arazoari duen garrantzia emateko eskatzen du.

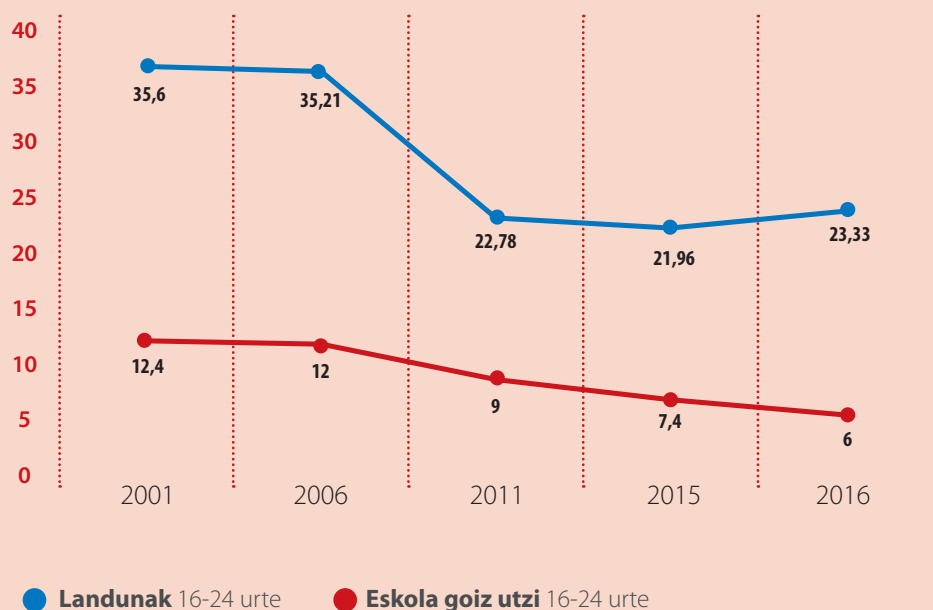
Bilboko Udalean mozioa aurkeztu zuen Eraginek, apustu etxeei irtenbidea emateko eskatuz. Besteak beste, horrelako guneak ikastetxeetatik urruntzea eta gune publikoetatik hauen publizitatea kentzea eskatzen dute. Azaldu dutenez instituzioen ardura da, legeen bitartez eta ikuskaritzak areagotuz, arazoa erraz aldatzea; bai apustu etxeetan zein

Urteaz urte beheranzko joera darama ikasketen uzte goiztiarraren tasak. Kalifikazio maila zehazten ez den arren, esan liteke egungo gazteek euren gurasoek baino hezkuntza eta jakintza gehiago eskuratzen dutela. Krisia lehertu zenetik are zurrunagoa izan da beherakada. Egun, gazteen %55ak ditu goi mailako ikasketak, eta %8k baino ez oinarri-oinarrizkoak.

Ikasketak amaitu orduko lanean hastea gero eta ezohikoagoa da. Nola da posible inoizko belaunaldi kalifikatuenean lan merkatura jauzi egiteko zailtasunak izatea? Arazoaren larritasunaz mintzatu zen Sara De la Rica EHUKo doktorea 2016an *Berria*-ri eskainitako elkarrizketan: "Ez da posible gazteen lan ibilbidea 25 urterekin hastea". Itxaropentsu agertu zen, baina, urtebete lehenagoko datuak eskuartean zituela: "Argi ikusten da atzeraldi zikloa amaitu dela, eta bide ematen dio hazkundeari; enplegua sortuko da".

Gazteen langabeziak beherantz egin du; %19 inguru da egun. Baina zer nolako enplegua sortu da? Emantzipatzeko behar bestekoa ez, antza. Hor dago arazoa: soldataren erdia baino gehiago etxebizitzara bideratu beharra. Arazoari aurre egiteko, Eusko Jaurlaritzak aurtur jarri du indarrean emantzipatzen laguntzeko proiektua: gehien jota 250 euroko diru laguntzak emango ditu.

IKASKETAK, EMANTZIPAZIOA ETA ENPLEGU PREKARIOA

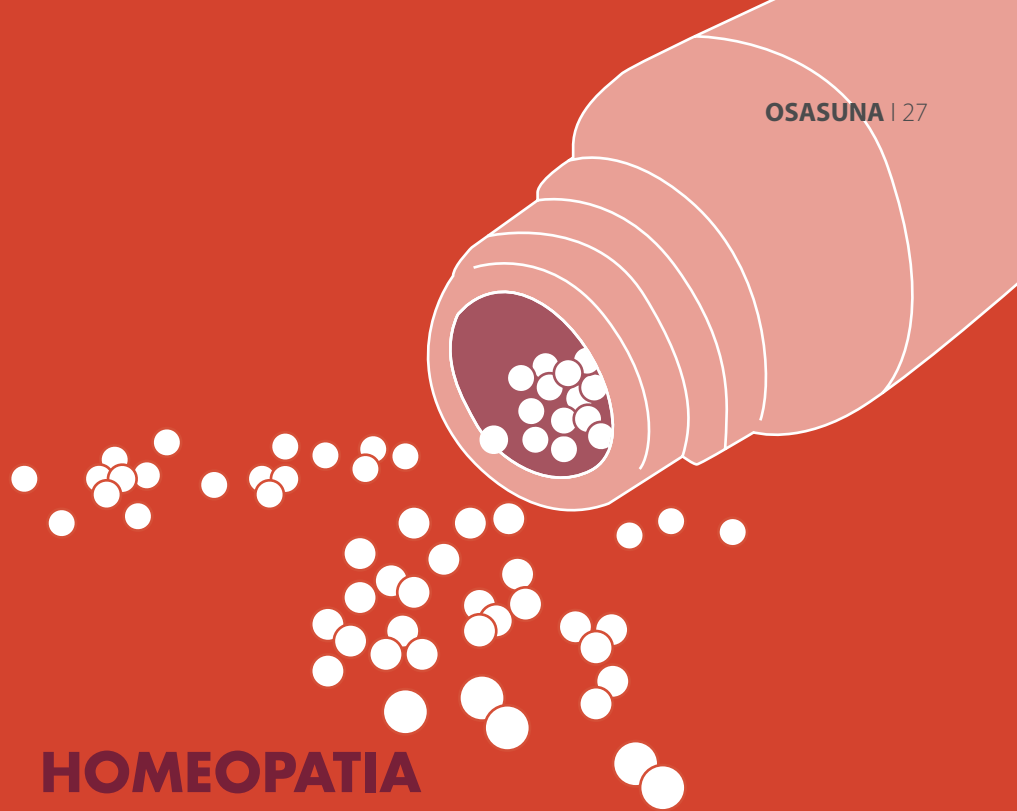
Desindustrializazio prozesu bizkorak Bilboren eta Euskal Herriaren koiuntura erabat aldatu du, eta horrek lan esparruan eragin zuzena du. Hiri ereduaren kritika horretatik abiatuta, sektore zapalduen etan eragitea du helburu Eraginek

"langileak esplotatzen dituzten" enpresa txiki, ertain eta multinazionaletan. Mozioa atzera bota zuen udalbatzak, eskumenik ez zuela esanez. "Beste aldera begiratu eta neurri zehatzik ez hartzea onartezina da -azaldu du Eraginek-. Jokoaren gaitzari egin izan dioten kondena zinikoaren ondoren, gure mozioari emendakin lauso eta eduki gabe batekin erantzun diote, eskumenak aitzaki gisa jarritz".

Hala, ekintzara pasa dira mugimenduko kideak, eta besteak beste, dozena bat lagun RETA enpresak Errekalde auzoan duen egoitzan sartu ziren apirilaren 1ean, Carlos Soberaren aurpegia

irudikatzen zuten maskarak jantzita ziztuztela -telebistako aurkezle ezaguna 888 Póker apustu etxearen iragarkietako baten protagonista da-. Ekintza horrekin, adierazi nahi izan dute udalak arazoari "inolako inportantziarik" eman ez arren, gazteak ez direla "lurrera begira geratuko".

"Bilbaon esperantza oso mehar, ilun eta laburra da", hala jarraitzen du Xabier Gantzarainek aurrez aipatutako eleberrian. Kopetilun antza, saltzen den herriari salgaia noizbait amaituko zaio-lakoan edo. Eraginek etorkizuna ilun ikusi baino, gakoa gazteria suspertzean dagoela uste du. ●

HOMEOPATIA

TERAPIA NATURALAREN AITORTZA ALDARRI

Homeopatiaren eta terapia naturalen balioa aldarrikatzeko, Similia Elkarteak topaketa egin du Bilbon. Medikuntza mota horiek jasaten ari diren debekua, presioa eta beldurra salatu dituzte, baina batez ere hitz egin dute dituen aukerez eta egitekoez.

 AINHOA MARIEZKURRENA
 MAITANE GARTZIANDIA ARITZ LOIOLA

Homeogunera 50 lagun inguru hurbildu ziren otsaileko azken larunbatean: mediku homeopatak, ohiko bezeroak eta gaian interesa duten herritarrek. Joseba Argintxona elkarteko kide eta topaketen koordinatzaileak ireki zuen egitaraua: “Homeopatia arraroa da gaurko gizartearentzat, proposatzen duena erabat betatuta dago. Hori tragedia da niretzat, giza sufrimenduari aurre egiteko esperantza ukatzen baitu. Ezin dut hori onartu”. Jardunaldion helburuari heldu zion gero: “Homeopatiaren ebidentzia zientifikoa, klinikoa eta esperimentala ezagutarazi behar ditugu. Txikiak gara, baina erraldoia da mezua”.

LEHENIK, ONARPENEA

Ez zen alferrik antolatzaileek aukeratutako leloa: *Armairutik at*. Izan ere, berehala sumatu zen gaiaz hitz egiteko beharra. Taldeka jarri eta galderak erantzun baino lehen norberaren ikuspuntu eta bizipenak kontatu zituzten hainbat lagunek, Mari Karmen Torrealdaik kasu. 71 urte ditu eta 16 daramatza homeopatia arabiltzen. “Bizitza zor diot”, dio.

MARI CARMEN TORREALDAI

Gaixotasuna soilik homeopatiarekin gainditu dut. Hartaz gaizki esaka aritzea errespetu falta da. Bezerook ez gaituzte engainatu, ez gara zoroak

2003an, *Egunkariaren* itxierarekin batera sumatu zen ondoezik, Juan Mari Torrealdaik neba atxilotua eta torturatua izan zenean. Hainbat modura eragin zion Mari Karmeni, gorputzak hitz egin zuen arte: “Ukondotik atzamarretaraino erreta izango banu bezala sentitzen nuen. Azala oso gorri eta zorne-jarioekin (supurazioekin). Segituan joan nintzen medikuarengana eta ezin zuen ikusten zuena sinetsi. Ea azala zerekin erre nuen galdetu zidan eta nik ezetz, berezkoa zela. Ez zuen sinesten eta ni ospitaleratzeko eskatu zuen. Nik ezetz, etxera joan eta hurrengo egunean itzuliko nintzela esan nion. Kortikoideak eman zizkidan, baina etxera itzuli nintzen. Biharamunean osteopatarengana joan nintzen eta berarentzat gehiegi zela esan zidan, beste bide bat hartzeko. Zer egingo dut

orain? Orduan aipatu zidaten homeopatia. Zer zen ere ez nekien, non topa nezakeen arrastorik ere ez, baina bi bider pentsatu gabe joan nintzen. Gaur arte”.

Besoan gertatu zitzaiona gorputz osora hedatu zitzaiola kontatu du, urtebetez egon zela etxetik irten gabe, ia mugitu ezinik: “Oso txarto pasa nuen. Dena nuen handituta, usain txarra neukan, komunera joateko ere laguntza behar nuen... Arropa ere sarritan garbitu behar nuen usain txarra hartu eta horixka gelditzen zelako”. Urtebete ondoren kalera irteten hasi zen pixkanaka. Pentsa, oinanean 38 zenbakidun zapata erabiltzen zuen eta 45 zenbakidunarekin irteten zen. Jendeak uste zuen minbizia zuela.

“Hori guztia homeopatiagaz tratatu dut, homeopatiagaz bakarrik”, dio. Ordutik izan dituen beste gaixotasunak ere modu honetan gainditu dituela adierazi du, duela gutxi pasa duen pneumonia, esaterako. “Horregatik, homeopatiagaz jendeak gaizki egiten duenean berba, plazeboa dela eta abar, errespetu falta bat dela sentitzen dut. Bezerook ez gaituzte engainatu, ez gara zoroak. Beste pertsona batzuk entzun behar dira, batez ere esperientziak bizi izan dituztenak”.

OSASUNA, OSOTASUNA

Osasuna da osotasuna. Pertsona osoak behar dira ikusi, Joseba Argintxonak eta Inma Agirre mediku homeopatak nabarmendu dutenez: “Unibertsitatean ez digute gaixo dagoen pertsonarekin hitz egiten erakusten, gaixotasuna eta tratamendua soilik ikasten ditugu. Adibidez, depresioarentzat antidepresiboa. Zergatia jakinez gero, ordea, depresioa bera normala izatea uler dezakegu eta gainditzeko zer egin daitekeen aztertu”. Torrealdaik iritzi hau guztiz partekatzen du erabiltzailearen ikuspuntutik ere. “Homeopatia ez da soilik gaixotasun konkretu batera mugatzen. Garbiketa egiten dizu denean. Ni buru aldetik, memoria aldetik eta denetik 50 urte nitue nean baino hobeto nago”.

Medikuak iraganarekin egin du konparaketa, argudio hau indartzeko: “Lehen ez zegoen farmakorik eta jendea tratatu egiten zen. Medikuntza arruntak muga hori dauka, farmakoarekin soilik tratatu ahal duela eta argi dago farmazeutikoek eta medikuntza orokorrak hori nahi dutela; moztu eta bide bakar bat eskaini, beraiena. Industriaren boterea da hori”. Egun terapia alternatiboak “mehatxu” gisa hartzen direla

gaineratu du, hemendik 50 urtera hartu dezakeen dimentsioaz jabetuta. “Frantziar biztanleriaren erdia tratatzen da homeopatiarekin eta Espainian ez dute hori gertatzea nahi”, dio.

Terapia ez konbentzionalek gero eta presio handiagoa ari dira jasaten Hego Euskal Herrian; kontrakoa, ordea, Ipar Euskal Herrian, normaltasunez eta “errespetu osoz” bizi dute bertan, topaketako antolatzaileek azaldu duten moduan. Agirrek kontatu digu alaba Bidarten ikasten ari dela, eta lagunen artean homeopatia aipatuta, Hego Euskal Herriko bi pertsonak arbuaiatu eta epaitu egin zutela, eta Ipar Euskal Herrikoek ordea aitortu eta azpimarratu. “Frantziako Estatuan funtzionatzen duen zerbait da, mediku batzuek erabiltzen dute”, gaineratu du.

Italia, Suitza, Ingalaterra, Austria eta Belgikak ere onartzen dute homeopatia. Suitzan, esaterako, aukera dago zein medikuntza motarekin tratatua izan nahi duzun esateko, homeopatiarekin tartean. Ingalaterran ospitale homeopatiko bat dago, baita Mexikon ere.

Agirrek 1985. urtean amaitu zuen Medikuntza. Kontatu du garai horretan lana topatzea zaila zela eta INEMek proposatutako ikastaro bat egin zuela, homeopatiaren ingurukoa. Lau hilabete pasa zituen Madrilen ikasten. Amaitzean homeopata izendatu zuten baina gehia-

'ARMAIRUTIK AT'. HORI DA BILBOKO SIMILIA ELKARTEAK HAUTATUTAKO LELOA. "GIZARTEAK BETATURIK DU HOMEOPATIA", DIO JOSEBA ARGINTXONA ELKARTEKO KIDE ETA TOPAKETEN KOORDINATZAILEAK: "NIRETZAT TRAGEDIA DA HORI, GIZA SUFRIMENDUARI AURRE EGITEKO ESPERANTZA UKATZEN DUELAKO"

go jakiteko gogoz geratu zen. Mexikora joan zen eta espezialitatea ikasi zuen hiru urtez. Azken urtea praktikan pasa zuen, Mexiko Hiriko ospitale homeopatikoa batean. Espezialitateaz gain Homeopatian lizentziatura lortzeko aukera ere badagoela gaineratu du. 1998an itzuli zen Euskal Herrira eta EHUn beste espezialitate bat egin zuen, homeopatiari lotua hau ere. "Gaur ezingo litzateke sinetsi, baina titulua eta dena daukagu", dio harridura adieraziz.

"Komunikabideek beldurra eta nahas-mendua saldu dute honen guztiaren inguruan, azkenaldian ia egunero irakur dezakegu zerbaite negatiboa. Atzean interese handiak daude", azaldu du haserre.

BIZIMODUARI JARAMON

Bada anabasa honetan plus bat gehitu duenik. Marta Dafauek Erizaintza, Medikuntza Txinatarra eta Akupuntura ikasi ditu eta kontsulta txiki bat dauka Donostian. Homeopaten gisan, Dafauek ere erasotzen dutela sentitzen du eta arrazoi eta gogo beretsuek bultzatuta hurbildu da topaketara. Osasunaz gain jendarte antolaketa eta sistema bera aipatu ditu: "Fokua ez da jarri behar soilik homeopatian. Nire ustez, gauza asko landu behar dira, eta ez osasuna soilik: hezkuntza eta kontsumo ereduak, esaterako. Ohituta gaude era oso konbentzionalan bizitzen, baina gauzak egiteko

beste modu batzuk daude. Niretzat dena dago lotuta, bizitzeko moduari buruz ari gara. Lan asko egin daiteke alor batean baina bizimodua orokorrean aldatzen ez bada, ez du ezertarako balio".

Terapia ez konbentzionala, gorputza osotasunean uler daitekeela azaldu du, eta ikuspegi hori "bizi eta islatu" nahi duela lehenik eta behin. Kontraesanez mintzo, diruarena aipatu du: "Ekonomiarekin zerikusia daukaten kontuak beti dira zailak. Honengatik kobratu egin behar dut ala ez?

HAINBAT HERRIALDETAN ONARTUA

Frantzia, Italia, Suitza, Ingalaterra, Austria eta Belgikak onartzen dute homeopatia. Suitzan, esaterako, aukera dago zein medikuntza motarekin tratatua izan nahi duzun esateko

Eta zenbat kobratu behar dut? Hilabete bukaerara denok iritsi behar dugu, baina non jarri behar da muga? Zer-

tarako baliatuko dut diru hori? Inori otu al zaio kolektibo txikiak sortzea?". Agirreren hitzetan, prezioak zentzuzkoak dira: "Garestia? gizarte-segurtasuna da garestia, hilero ordaindu behar da, derrigorrez. Egia da homeopatia garestia dela, eta pribatua. Baina beste leku batzuetan espezialitate bat da, zergatik hemen ez? Sar dezatela gizarte-segurtasun...". Dirua nola kudeatu norberaren esku dagoela gaineratu du. Dafauek malgutasunez jokatzeko du, bere kontsultara "edonor hurbiltzeko erraztasunak" emanez.

Zalantzetan zalantza gehiago suertatu dira azken solasaldian: homeopata guztiek nahitaez izan behar al dute mediku? Batzuek ezezkoa defendatu dute, homeopatak ez duela zertan izan behar ikasketa ofizial batzuen ondorio edota titulu baten menpeko, ezagutza hainbat eratan jaso daitekeelakoan. Beste batzuek zalantza egiten dute horrekin: "Mediku homeopatei gauzak zail jaritzen badizkigute, imajinatu medikuak ez bagina". Ondorio bateraturik ez gai honen inguruan. Bai, ordea, terapia alternatiboei bultzada emateko garaia dela adieraztean. Horretarako, norberak egin dezakeenaz jabetu eta topekatan bildutako ideia guztiak batu eta gauzatzen saiatuko dira. Indartsu sumatu ditugu, informazioa jasotzen segi eta ikasitakoa irakatsi eta zabaltzeko gogoz. ●

“Turismoa sustatzen ari gara Kantabrian bagina bezala”

MIREN SEGUROLA
UEMA-KO KOORDINATZAILEA

Bermeora, Zumaiara eta Leitzara etorritako bisitariei galdetu zaie ea zer iritzi duten euskararen inguruan, eta bisitarien %95ak erantzun du ez duela inolako arazorik izan euskararekin. Askok estimatu dute tokiko hizkuntza ezagutzeko aukera eta batzuek esan dute herri horietara joateko arrazoietakoa bat dela euskara. Aldiz, gurean, *Game of thrones*-en sukarrak eraginda, turismo eragileak euskara ezkutatu nahian dabilta. UEMAk bideratu ditu hiru inkestak hiru herrietan eta Miren Segurolari egin diogu elkarrizketa.

 ONINTZA IRURETA AZKUNE
 DANI BLANCO

Bisitariei galdetu zaie ea euskara eragozpen izan al den. Horrelako galderak egin beharra ere... Euskara erakusteko beldurrez gabiltza eta horrelako inkesta baten beharra genuen lasaitzeko?

Guri udaletatik kezka iristen hasi zitzaigun bereziki *Game of thrones* [Zumaian eta Bermeon grabatuak] eta *8 apellidos vascos* [Leitza agertzen da] filmak egin eta gero. Udalak kezkatuta zeuden, zeren filmen ondorioz, batik bat ostalariak eta merkataria, euskara gordezko ahaleginean ari ziren. Udalak hasi ziren esaten neurtu beharko genukeela herri horietan turismoak zein eragin linguistikoa zuen.

Gure pertzepzioa beti izan da hona dagoen euskararekiko ezer txarrik ez daukatela, areago, modu positiboan hartu daitekeen kontua da hizkuntza. Guretzat, pertzepzioen froga moduko bat izan da inkesta. Turismo eragileekin egitea aurreikusten dugun lanketarako argudio sorta bat daukagu orain esku artean.

Esan duzu hiru udalerri horietako udalek antzeman zutela herrian hizkuntza erabileratzen hasiak zirela?

Bereziki ostalaritzan. Menuak gaztelaniz eta ingelesez jartzen hasi ziren, eta euskara baztertzen. Merkataritzan euskararen aldeko kanpainak aspalditik egin dira, eta neurri batean horraino gaindituta zegoela ere uste zen. Eta orain datorren jendeagatik atzera egiten ari gara? Udalak kezkatuta zeuden.

Nor izan duzue buruan inkestak egiterakoan?

Xede talde bat turismo sustatzaileak izan dira. Gaur egun sustatzen den turismoak ez du inondik inora hizkuntza aintzat hartzen, eta guk uste dugu hizkuntza aintzat hartuta turismo mota bat sustatu daitekeela, gure herrirentzat jasangarria izan daitekeena.

Bigarren xede taldea turismo eragileak dira, hau da, ostalaritza eta merkataritza.

Dena dela, modu integralean egin behar da lan. Hau da, udalak saldu dezake herria euskarari lotua, baina turismoa sustatzeaz arduratzen den eskualdeko garapen agentziak bere ekimen turistikoetan euskara baztertu badu edo ostalariek eta merkatariek euskara ezkututzen badute, udalaren asmoek ez dute arrakastarik izango.

Eskualdeko kontuekin ari naiz, baina Eusko Jaurlaritzak hemengo turismoa sustatzen du nazioartean. Hark ere beretik egin beharko du, orain behintzat ez dio gure ildoari jarraitzen. Guk ere badugu lana, udalak konbentzitu behar ditugu, eta agian, herritarrentzat ere sentsibilizazio kanpainak prestatu behar ditugu.

Azken finean, turismo eredua goitik behera zalantzan jartzen da. Gure eredu baliabide naturaletan eta gastronomian oinarritzen da. Hortik kanpora ez dago ezer. Turismoko lobbyei azaldu behar zaie hizkuntzan eta euskal kulturaren oinarritutako turismoa bultzatzea beharrezkoa dela. Orain inork ez du jorratzen bide hori, eta ez gara ari esaten orain arteko altxorak erakutsi behar ez direnik.

Zuk esana da: “Turismo sektorean euskara nabarmentzeko erabaki ausartak behar ditugu, gaur egun egiten ari denaren kontrako norabidean”. Kontrako norabidean ari gara, alegia.

Basque Culinary Center, Bilbao Exhibition Centre, Bermeo Tuna World... Kontrako norabidea ari gara saltzen.

Euskarak duen erakargarritasunagatik Txinan oraintxe atera dute auto bat “marrazo” izenekoa. Txinatarrak guri “marrazoa” hitza harrapatzen eta gu haiei Exhibition Centre esaka. Kontrakoa egin behar dugu: erakutsi, badaukagulako zer erakutsi, Europako hizkuntza zaharrena da, aberatsa da, eta hainbat herritan oso bizirik dago. Erakunde publikoak horrela ari direnean, herriko ostalariari ezin diozu esan: “Hi, jar ezak menua euskaraz!”. Behekoan eragiteko goikoak ere norabide berean joan behar du. Turismoaren lobbyak eta erakunde publikoak kontrako norabidean doaz.

Udalerrri mailara etorrita, gure herrietan turismoa garapen agentzietatik bideratzen eta sustatzen ari da. Turismo teknikariek eta harremanetan hasi gara orain eta ez zituzten sekula lotu turismoa eta hizkuntza. Ez dute horretaz pentsatu ere egin. Haiek jendea daukagunera nola erakarri pentsatzen ari dira: Azpeitian adibidez, Loiolako monasterioa, San Inazioaren ibilbidea, eta Xoxotetik buelta bat. Eta hori nola komunikatu? Ingelese, gaztelaniaz... Ez zaie bururatzen turismoak euskararekin erlazioa izan dezakeenik ere. Kan-

tabrian turismoa sustatzen ariko balira bezala ari dira, irizpide berdinekin.

Zeren beldur da euskara ezkutatzerajotzen duena?

Turismoa sustatzen ari denak uste du ez dela beharrezkoa, eta areago, euskara erakutsiz gero turismoaren bidez bilatzen den etekin ekonomikoa jaitziko litza-tekeela. Aldiz, ostalarien eta merkatarien artean oraindik badago euskararekiko sentsibilitaterik ez daukana. Sinesmen oker baten ondorioz uste dute praktikoagoa dela ingelesez eta gaztelaniaz jardutea. Eta jakina, horiek ere pentsatzen dute, euskarari lehentasuna emanda eta guk planteatzen ditugun irizpideak erabiltita, turismoak ekartzen dien etekin ekonomikoaren zati bat galdu dezaketela.

Baina emaitzek diotenez, oso jende gutxi sentitu da deseroso euskara inguruan izanda. Gainera batzuek estimatu dute bertako hizkuntza agerian egotea eta batzuentzat herri horietara joateko arrazoietakobat izan da euskara.

Euskaldunok badugu beste kulturekiko enpatia. Italiara bagoaz hango esentzia jaso nahi dugu, ez gara ibiliko auzo txi-

natarretik atera gabe. Logika osoa du. Beste kontu bat. Bizkaia aldetik jende dezente joaten da Leitzara. Zertara? Gurasoak hurrekin joaten dira. Umeak ikastolan dituzte, baina sarri giro erdaldunean bizi dira eta gune euskaldunen bila ibiltzen dira. Bilbotik Lekeitiora joaten dira arrazoi berberengatik. Turismo mota hori ere badago, herri euskaldunen bila dabilta.

Gure hizkuntza erakusteak dituen onurak baliatzetik urrun gabilitza orduan?

Euskara ezkutatzen dugu eta ohiko turismoa sustatu. Badira jarduera ekonomiko berriak izan daitezkeen eta jorratu ez diren aukerak, euskal kulturaren oinarritutakoak: bertsolaritza, kazetaritza, literatura... Herri bakoitzean ditugu idazleak, bertsolariak... Oso ekimen zehatzak landu dira orain arte, Leitzan Iñaki Perurenak daukan museoa adibidez, harria gaitzat hartuta. Baina ekimen pribatuak dira. Erakunde publikoetatik inork ez die heldu antzeko ildoei. Zeinek aztertuko ditu ildo berri horiek? Zeinek lagunduko ditu? Betiko pintxoak eta tol-doak ondo daude, baina beste zerbait eskaini dezakegu. ●

“AEBen zigorrek ez dute gaitasunik izango Venezuelako gobernu iraultzailea botatzeko”

Jesus Faria

Ekonomialaria eta PSUV alderdiko zuzendaritzako kidea

Herri mugimenduetatik gertu egon den pertsona da Jesus Faria (Caracas, 1964). Alemaniako Errepublika Demokratikoan ekonomia politikoa ikasi eta ekonomia arloan hainbat ardura izan du Venezuelako Gobernuan, bestek beste Kanpo Merkataritzarako herri ministroa izan da. Gaur egun Asanblada Nazional Konstituziogileko kidea da.

IBAI TREBIÑO

Zein da Venezuelako egoera ekonomikoa?

Venezuelak egoera ekonomiko zinez larria pairatzen du. Superinflakzioa eta produkzioaren beherakada –gehien bat petroliorena– dira horren adibideak.

Zein da zehatz-mehatz krisi horren jatorria?

Bereziki, bi faktore daude. Lehenik, ekonomia kapitalistaren eredua agortzea. Hau da, 1950eko hamarkadan hasitako politika ekonomikoaren amaiera. Kontuan hartu behar da Venezuela petrolio ekoizlea dela eta beraz multinazional handiek menderatutako herrialde errentista, dependentea eta azpigaratu izan da beti. Bigarrenik, AEBek gure herrialdeari egiten dioten gerra ekonomikoa; hots, ezartzen dizkiguten zigor ekonomikoak, gure monetaren manipulazio espekulatiboa edota petrolioaren ustiaketaren inguruan sortutako kontrabandoa.

Zertan datza AEBen gerra ekonomiko horrek?

Finantzaketa iturriak lortzea eragozten digu adibidez, baita Kanpo Zorra berregituratzea ere. AEBek murrizketa handiak ezarri dizkiote petrolio industria nazionalari, mundu mailako erosketa-salmenta operazioei kalte eginez. Adi-

bidez, ezin dugu salmenta operaziorik egin nazioarteko bankuen bidez. Orain ere, errearen industriaren gainean ezarritako zigorrek kalte handia egiten diote ekonomiari eta populazioari.

Beraz, esan genezake AEBen zigorrek badutela eragin handia Venezuelak bizi duen krisian.

AEBen blokeo ekonomikoa da ezbaierik gabe gure herrialdearen krisiaren arrazoi nagusia, herrialdeko industria nagusiak zigortzen baititu eta hori oso larria da petrolioaren esportaziotik bizi den herri batentzat. Zigorrik ez balego, egoera guztiz bestelakoa litzateke; hiperinflazioa borrokatu ahal izango genuke eta industria nazionala garatzeko gaitasuna izango genuke. Petrolioaren ekoizpena handitzeko gai ere izango ginatke. Zigor hauek aldeztu aurretik planifikatuta daude ekonomian mina egin asmoz. Halere, erasoak etengo ez diren arren, AEBen zigorrek ez dute gaitasunik izango gobernu iraultzailea botatzeko. Iraultzak ez du amore emango.

Gobernuak ordean, zer erantzukizun maila du egoera horretan?

Politika ekonomikoan akats larriak egingidutugula onartu behar dugu, azken 40 urteetako ezaugarri ekonomiko horien

ondorioz. Horrek erakusten du egun gobernuan dagoen burokratizazio eta ustelkeria maila.

Horren harira, hainbat neurri iragarri du Nicolas Maduro presidenteak, besteak beste, ministroak aldatzeko plan integral bat.

Gure helburua da presidenteari hainbat elementu ematea, aldaketa hauek ustelkeria amaitu eta gure gabeziak zuzen ditzaten. Gobernuaren zuzendaritzan berrikuntza behar da eta horrek ekin-tza-lerro berriak ekarri beharko ditu, politika berrien diseinuan eta eztabaidan herriaren parte-hartzea pizteko. Laburbilduz, politika hauen helburua da ustelkeria borrokatzea eta gobernuaren kudeaketan herria txertatzea da, kapitalismoaren lasta gaindituz sozialismorantz ekiteko, alegia.

Egoera ekonomikora itzuliz, nola bizi du herriak egoera?

Gobernua esfortzu handia egiten ari da krisiak populazioan ondorio larriak eduki ez ditzan. Horrela, politika sozialetan inbertsioa egiten jarraitzen dugu, doako etxebizitza edo osasun zerbitzuak eskainiz. Hori gabe, gerra batean egongo ginateke. Bestalde, azpimarratu behar da herriaren jarrera. Herriak berak oso ondo ulertzen du eskuinak Venezuela gobernatuko balu, herrialdea Nazioarteko Dirua Funtsaren esku geratuko litzatekeela eta horrek gure baliabideen lapurreta ahalbideratuko lukeela.

Zeintzuk dira krisi ekonomikotik irteteko proposatzen dituzuen neurriak?

Ekonomia eta produkzioa suspertze aldera, estrategia bat diseinatzen lanean

jarraitzen dugu. Helburua produkzioa eta produktibitatea handitzea izango da eta enpresa publikoei, pribatuei eta atzerriko kapitalari zuzenduta egongo da, beti ere enpresa horiek nazioaren garapenean parte hartzeko prest baldin badaude eta legeak ezartzen duen "etekin justuaren printzipioak" errespetatzen badituzte.

Nola irudikatzen da hori nazioarteko harremanen berregituratze berri horretan?

Multipolaritatearen markoan, aliantza estrategiko sendoak eraikitzen hasiak gara Errusia, Txina, Turkia eta Iranekin, esaterako. Multipolaritatea da Venezuelari bere interesen arabera garatzen utziko diona. Hortik kanpo aukera bakar bat baino ez dugu: kapitalismoaren, immoralitatearen eta injustiziaren menpe jarraitzea. ●

“EH Bilduk EAJren bidetik segitzen badu, oker gabilta”

Mitxel Lakuntza

ELAko idazkari nagusia

Apirilaren 5ean ELAko idazkari nagusi hautatu zuten Mixel Lakuntza (Iruñea, 1976). Hamalau urte daramatza ELAko zuzendaritzan eta orain arte sindikatuko Nafarroako koordinatzailea izan da. Ordezkatu duen Txiki Muñoz bezala, ahoan bilorik gabe mintzo da.

 XABIER LETONA
 DANI BLANCO

Botoen %95arekin hautatu zaituzte, “bulgariar erara” ere esaten zaio horri. Hain berdintsuak zarete ELAn? Aldez aurretik sukalde lan handia egiten duzue? Zein da hain adostasun handien azalpena?

Luzaroan landu dugun kultura propio baten ondorio da. “Bulgariar eran” botoa eskua altxatuta ematen da, hemen botoa sekretua da. Kohesioa lantzen den gauza bat da. Emaitza oso handia da eta horrek adierazten du zein unetan den sindikatu. Hauteskunde sindikaletan inoizko emaitzarik onenak lortzen ari gara, azken urteetako afiliazio datuak onak dira. Autonomiaren eta kontraboterearen bideak hor dira, militanteak pozik daude egiten ari garen lanarekin eta hauek dira emaitzak. Gaur egun ez dago ezer iraultzaileagorik jendea antolatzea baino. Gizartea aldatuko da antolatzen den heinean.

Eremu sozialean, konfrontazioa da zuen marka nagusia: non, norekin eta noraino?

Bide baketsu eta demokratikoetatik egiten bada, ahal deneraino. Grebak noraino? Patronalak erabakitzen du, ez guk.

Greba gure hiztegitik ezabatu nahi izan dute eta sindikatu bat grebarik gabe ez da ezer, hori da gure tresna. Gizartea ere ez da berdina grebarik gabe; demokraziaren osagai bat da greba. Azken urteetan neoliberalismoak hizkuntzan ere irabazi egin du gizartean. Postmodernismoaren aro honetan esaten da gizartea gero eta likidoagoa dela, horregatik guk betiko tresnak aldarrikatzen ditugu.

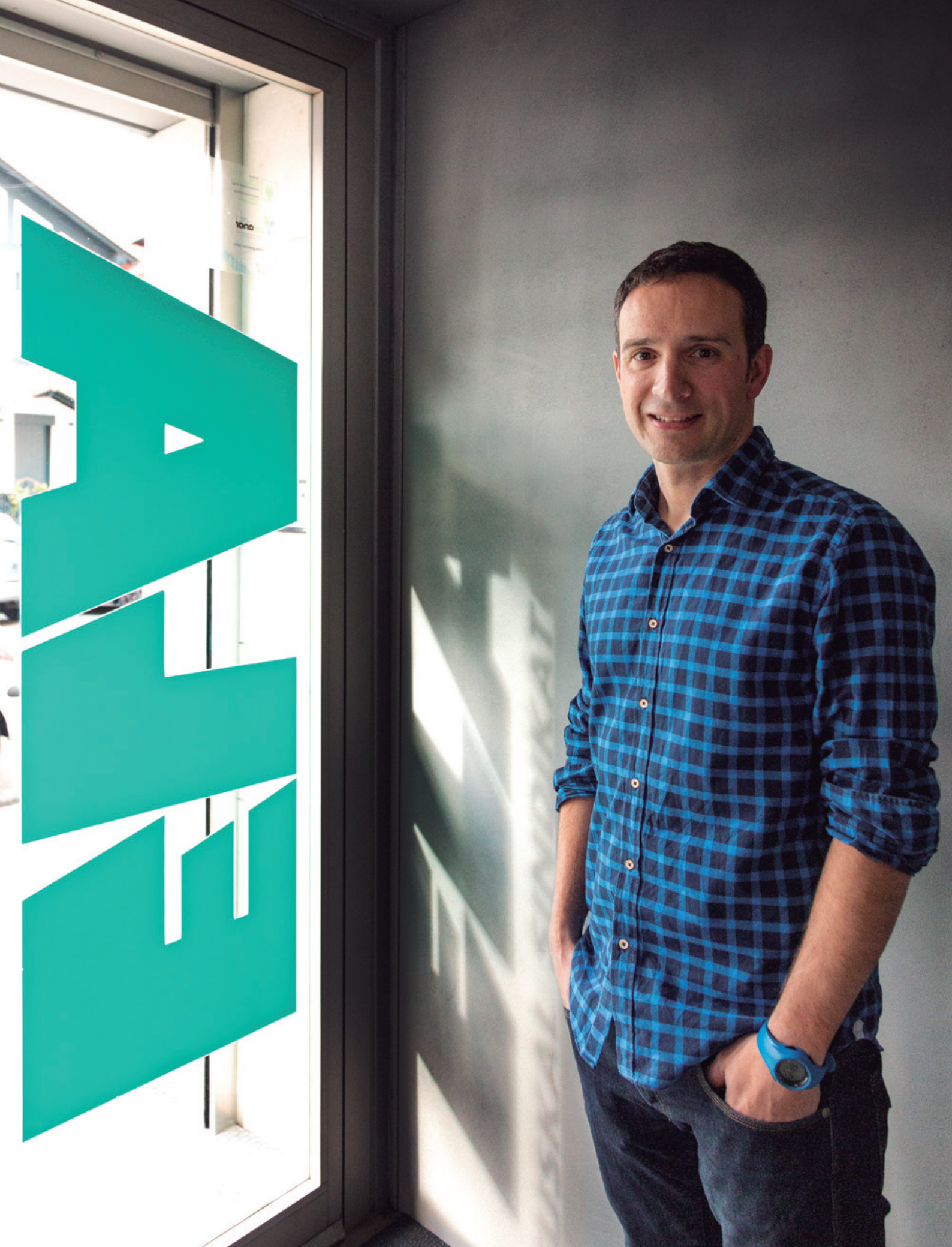
Gero esaten dute maximalistak garena. Ikusi Tabakalerako greba: 800 euro kobratzen dituzte Estatuko hitzarmenarekin, eta guk eskatzen dugu Gipuzkoakoa kobratzea: 1.200 euro inguru. Bilbon bi hoteletan greba indartsuak egin ditugu eta 800 eurotik 1.400 euro kobratzera pasatu dira. Jakina, borroka partzialak dira, ez gara denera iristen, baina greba bat irabazten denean, besteentzat gonbidapena da. Orain greba asko administrazioak azpikontratatuak eremuetan izaten ari dira: itunpeko irakaskuntza EAEn, Gipuzkoako erresidentziak, Tabakalera, komisaldegia eta epaitegiak garbiketarako, etxeko langileak, haur eskolak, eskoletako sukaldeak... Gobernuak ez du garaipen sindikalik nahi eta grebak luzatzea erabaki du.

Kongresuaren lehen helburua prekaritateari aurre egitea da. Langabeen mundua da guztietan prekarioena, seguruenik. Sindikalgintza ez al dabil oso motz esparru hori jorratzean?

Langabeak egoera trantsitorioan diren langileak dira. Langabeak lanean hasi nahi du eta eremu horretan ez ditugu beste arlo batzuetan dauzkagun tresnak. Sindikatuak bere gain hartzen ditu baina oso zaila da kolektibo bezala antolatzea. Ez da egia langabetuen alde ez dugula ezer egiten: hor dira pobrezia eta bazterketa sozialaren aurkako HLE formakuntzako baliabideak, planteatzen ditugun enplegu politikak edo lan orduen murrizketak...

Pasa dira zazpi urte lan erreforma onartu zenetik. Oso orokorrean esanda, zer eragin izan du lan hitzarmenetan eta lan baldintzetan?

Bi erreforma nagusi izan dira, lan erreforma eta negoziazio kolektiboarena. Enplegu-erregulazio espedienteen bidez, langileak kaleratzeko erraztasunak eta soldatak jaisteko aukerak askoz handiagoak dira gaur egun. Iritzi publikoari begira, negoziazio kolektiboarena ez da

hain ikusgarria izan, baina sindikatuentzat oso kaltegarria izan da. Lehentasuna enpresako hitzarmenari eman diote, soldata gutxieneko interprofesionalera jaitsi dezaketelako.

ELA sindikatu indartsuena da Euskal Herrian, baina berak bakarrik ezin du prekarietatearen aurka egin. Non bilatuko ditu aliantzak?

LABen, jakina, baina gauzak ez daude ongi. Bi sindikatuak abertzaleak gara, politika publikoetan ez dugu alde handirik, neoliberalismoaren aurkakoak gara, zerga-sistemaren eta aurrekontuen inguruan ez dugu alderik, prekarietatearen aurka gaude... Jardueran sortzen zaizkigu arazoak. Lan zentroetan ez gatoz bat, batez ere grebaren inguruko hausnarketan. Negoziazio kolektiboa bideratzeko gutxieneko akordio batzuk josi beharko genituzke eta oraindik ez da halakorik gertatu.

“Gaur egun ez dago ezer iraultzaileagorik jendea antolatzea baino, gizarteak aldatuko da antolatzen den heinean”

Bai, elkarlana nahi duzue baina gero Txiki Muñozek zera dio Berria-n: “LABek, eguneroko jardunean antz handiagoa dauka CCOOrekin eta UGTrekin, gurekin baino”. Tori torpedoa.

Guretzat garrantzitsua da azaltzea gauzak zergatik ez dauden ongi. Zenbait sektoretan LABek egiten dituen gauzak ikusita, ulertzen dugu gugandik baino bi sindikatu horiengandik dagoela gertuago eta horrek kezkatzen gaitu. Greba tresna gisa erabiltzen ez baduzu, CCOOren eta UGTren ondoan zaude eta horrela jarraituta, greba ez egitea helburu bat izan daiteke.

Ezkerreko jende askok ez ditu ongi ulertzen LABen eta ELAren arteko ika-mikak.

Uste dut ulertu egiten duela, hau da, “ulertzen dut zer gertatzen den, baina ez nago ados”, pentsa dezake askok. Guk uste dugu sekulako aukerak gal-

tzen ari garela elkarlan hori ez gauzatzegatik. Baina errealitatea ere hor dago eta kontatu behar da den bezala, fikzioan erori gabe.

Azaldu daitezke erraz ulertzeko moduan grebaren inguruan dituzuen desberdintasunak?

Adibide zehatzak ikusita oso erraz ikusten da. Gipuzkoako erresidentzietan guk 44 greba egun egitera deitu dugu eta LABek lau bakarrik. Bizkaiko erresidentzietan LABek ez zuen grebarik egin. Baina grebez gain, LAB mugimendu baten parte da eta horrek distortsioak sortzen ditu. EH Bildu non dagoen kontuan hartuta, Nafarroan eta EAEn tentsioak izan ditugu LABekin. Guk politika aztertzen dugu mamiaren arabera eta ez nork egiten duenaren arabera. Badakigu LAB non dagoen, baina gutxieneko autonomia eskatzen dugu.

ELAko bati baino gehiagori entzun izan diot, “ez pentsa ELAko oinarria zuzendaritza bezain ezkertiarra denik”. Ba al dago jauzi hori?

ELAn 100.000 afiliatu gara eta Euskal Herria askotarikoa den heinean gure oinarria ere anitza izango da. Erriberako 2.000 afiliatuak ez dira Goierrikoak bezalakoak izango, baina osagai bateratua dute: ELAn afiliatu dira eta badakite ELA zer den. Muskizen, Legazpin edo Cascanten guk gauza bera esaten dugu. Toki horietan guztietan jartzen du: Euskal sindikatua. Jendeak badaki sindikatu borrokalari eta abertzalean afiliatzen dela. Hori horrela izanda, inori ez zaio galdeztzen botoa nori ematen dion.

Sortuko lau pertsona ezagunek joan den azaroan salaketa oso gogorrak egin zizkizueten prentsa artikulua batean: zuen ezkerreko izaera itxuraz bakarrik da gogorra [“izquierdismo de cartón-piedra”]; ezker testimoniala egiten duzue eta honek neoliberalismoari egiten dio mesede. Gainera, burujabazaren borrokari ihes egiten diozue.

Erabaki genuen ez erantzutea, ez da hori gure estiloa eta orain ere ez dut erantzungo. EH Bilduk EAJren bidetik segitzen badu oker gabilta. ELAk lau gauza plantetzen ditu: egungo politikari oposizioa egitea, alternatibak planteatzea, pedagogia egitea eta mobilizazioa antolatzea. Ezkerrak esparru propioa markatu behar du. Oraingo estrategia, antza, zentralitatea lehiatzea da, eta horren ondorioz, egiten den politika EAJk egiten

duenaren gero eta antzekoagoa da. EH Bildu erronka oso instituzionalean dago eta instituzioak garrantzitsuak dira, baina gizarteak oinarrietatik aldatzen da. Eusko Jaurilaritzako aurrekontuen eztabaidan eta estatus berriaren inguruko negoziazioetan argi ikusi da hori.

Zuen akusazioak ere oso gogorrak dira: “EH Bildu hartzen ari da EAJren antza” edo “EAJk ez du oposiziorik”.

Ikusten duguna esan behar dugu. Hainbat egiaren aurrean guk ez dugu erantzunik, baina esan behar dira, egiak kontzientzia eraikitzen duelako. EAJren egoera oso bixia da: duela urte eta erdi PPren aurrekontuak onartzen zituzten Madrilen; hemen PSErekin gobernatzen zuen. Beraz, kendu dituzu bi oposiziotik, eta hirugarrenak egunero eskatzen dizkizu hainbat akordio zenbait alorretan: estatusa, aurrekontuak... Tarte handia dugu politika sozialean politika erradikalagoak egiteko, baina EH Bildu ez doa norabide horretan.

Goazen adibide zehatz bat aztertzeraz. Eusko Jaurlaritzako aurrekontuetan EH Bildu saiatu da 233 milioi lortzen pentsio baxuenak 858 eurotara igozteko, geroago 1.080 izan daitezten. Beste 163 milioi ziren DSBE hobetzeko: 732 eurotik 858ra pasatzeko. Zergatik, ezinbestean, osoko zuzenketa izan behar zuen?

Erabakitzen baduzu EAJren esparru horretan jokatzera badakizu mugak non diren, eta konturatzera beraiek egiten dutena egiten duzu. Ez da egia pentsioei buruz hitz egin zutenik, DSBEren osagarriak bakarrik hitz egin zezaket, murrizketen maila zenbatekoa izango zen, eta hala egiten zuten. EAJren politikak enpresek markatzen dituzte: hemen enpresen gaineko zerga Europakoaren erdia da. Zerga-sisteman, langileak dira gero eta gehiago ordaintzen dutenak. Iruzurrez hitz egiten denean, bestelako iruzur txikiez hitz egiten da –langileak elkar joka aritu daitezten–, ez dirudunen zerga iru-

zur itzel horiez. Hori guztia normalizatzen ari da. Etxebizitzaren alokairua batez beste 1.000 eurotik gorakoa da eta inork ez dio mugarik jartzen horri. Gauza horiek borrokatzeko garaiak dira eta horiez hitz egin nahi dugu.

Baina joko instituzionalak hori ere badu. Negoziazio kolektiboetan zuek ere antzera negoziatzen duzue, urratsez urrats, %6ko igoera orain, hiru urtetan 200 euro gehiago...

Desberdina da. Politikan ez dago gatazkarik, hori da alde. Gatazka ekiditen saiatzen dira maiz. Guk lan esparruan gatazka planteatzen dugu, denetan ez dugu irabazten, indar korrelazioaren arabera izaten da, baina irabazten gaituztenean ez dugu esaten lortutakoa akordiorik onena dela, gure indarrek ahalbidetu dutena baino, eta pedagogia egiten saiatzen gara. Politikan ez. Nafarroan, esaterako, zerga politika txiki bat egin zen eta laukoa ateratu zen esanez sekulako erreforma egin

“Greba tresna gisa erabiltzen ez baduzu, CCOO eta UGTren ondoan zaude eta horrela jarraituta, greba ez egitea helburu bat izan daiteke”

zela. UPNk utzi zuen zerga egitura berbera geratu da Nafarroan, baina ez dute hori onartu nahi. Beste adibide bat: UPNk dio zerga politika dela eta, enpresak badoazela Nafarroatik, eta Mikel Aranburuk erantzuten dio esanez Nafarroan enpresek inon baino gutxiago ordaintzen dutela. Baina inork ez dio kontu hartzen horregatik, kontu horiek ez daudelako politikaren lehen lerroan.

Nafarroan funtsezko aldaketarik ez dela egon diozue, baina hainbat gaitan asko aldatu dira: corralitza-rekikoak, euskaran, sinboloetan, biktimak, memoria, Hondakinen Legea...

Bai, eta guk txalotu ditugu, baina lana edo ekonomiaren eremuetan oso zaila da fun-
damentuzko aldaketak topatzea. Gaur egun Osasunbidetara edo hezkuntzara bi-
deratzen den ehunekoa ez da ezer handi-
tu. Bi sektore horietan enpleguaren behin-
-behinekotasuna %30etik gorakoa da. Isildu egin behar dugu? Guk exijentzia eta aldarrikapenetik lagunduko dugu lauko gobernu hori. Oso gauza zatarrak ere iku-
si ditugu: 2018an, esaterako, Nafarroa-
ko Gobernuak ukatu egin zigun Euskal Herriko Eskubide Sozialen Kartak etxe-
bizitza eta errenta bermatuari buruzko herritarren ekimen legegilea bideratzea.

**Esparru nazionalean desmobiliza-
zioan gaudela diozue. Zergatik?**

Ez dago faktore bakarra, baina Eusko Jaurlaritzatik -bereziki- eta Nafarroako Gobernutik egiten diren politikek ikuspegi hori laguntzen dute. Egiazkoak ez diren errealitateak indartzen dituzte. Adibidez, EAJk Madrilekiko alde bikotasun harremana errepikatzen du behin eta berriro eta hori ez da egia: Madrilek erabakitzen du. Ez da nahikoa indar egiten ikuspegi subiranistik. Adibidez, hemen era daiteke ezkerreko subiranismo sozial indartsua, baina ez da egiten; behar bada emaitzak ez lirateke epe laburrean ikusi-
siko, baina gutxienez ez genuke fikziorik, gaur egun, agian, subiranistak ez garela-
ko pentsatzen dugun beste.

Jose Elorrietak zera zioen ARGIAko elkarrizketa batean: "Fase politiko honetan burujabetza metaketa EAJrik gabe egin behar da". Baina zuek uste duzue EH Bildu zuekin baino EAJrekin ari dela egiten metaketa hori.

Hori da, bai. Hala ikusten da estatus berriaren etabaidan, baina egungo EAJ ez da Lizarra-Garaziko EAJ, ikusi besterik ez dago lehendakari honek zer dioen eta bere kezkek non dauden.

**Goazen gai zehatzetara berriz. Nola egin behar zaio aurre Madrilek 2010etik inposatzen duen "gastu sa-
baia"-ren politikari?**

Lehenik eta behin horren kontrako po-
sizioa adieraziz. Ez dugu uste hori gaur egungo Hegoaldeko gobernuentzat sa-
bai hori arazo denik. Hau da, Mikel Aran-

buru Madrilerako doanean eta gastu sabai batekin datorrenean, akordio batekin dator, ez inposaketa batekin. Berdin Eusko Jaurlaritzak.

Baina ados ez egonda ere legea bete behar duzu, bestela desobedientzian erortzen zara.

Hori ez da horrela. Hemen badira hainbat aukera, baina ez dira esploratu nahi ere. Madrilgo Udalean gatazka izan zen [Cristóbal] Montororekin eta lege horrekin, baina bilatu zituzten beste bide batzuk. Hemen ez da ezer egiten. Beraz, politika zer da? Obeditzeko artea? Bilatu beharko dira zirrikituak edo gutxiene-
ko konfrontazioa, ezta? Baina zein da gure ustea? Hemengo gobernuak parte-
katzen dituztela aurrekontuen murriz-
keta politika horiek.

"Guk txalotu ditugu Nafarroako aldaketak, baina lana edo ekonomiaren eremuetan oso zaila da fundamentuzko aldaketak topatzea"

Feminista zarela diozu. Nola? Ez ote zaie feminismoa emakumeei utzi behar?

Feminista izaten saiatzen naiz, asmo bat da. Sindikatuko kideen borondatea da norabide batean aurrera egitea. Guretzat feminismoa da diskriminazioaren kontrako eta berdintasunaren aldeko filosofia eta ideologia. Ez da bide erraza, konturatzen zarelako orain arte ikusten ez zenituen gauzez. Aurrerantzean sindikatu hau tresna eraginkorragoa izango da antolatu nahi duten emakumeentzat. Gaur egun emakumeen afiliazioa %45ekoa da, eta emakumeak gero eta gehiago afiliatzen dira. Zergatik? Begia prekaritatean jarri dugulako eta sek-
tore horietan batez ere emakumeak ari direlako. 1997an hautatutako zuzendaritza guztia gizonez osatuta zegoen, gaur egungoan emakumezkoak gizonezkoak baino gehiago dira. ELAn feminismoa

eraikitzen ari gara: ez gaude feminismo liberallean, ezta gizonen aurkako femi-
nismoan. Feminismoa guretzat sindikatu hobe bat egiteko tresna da.

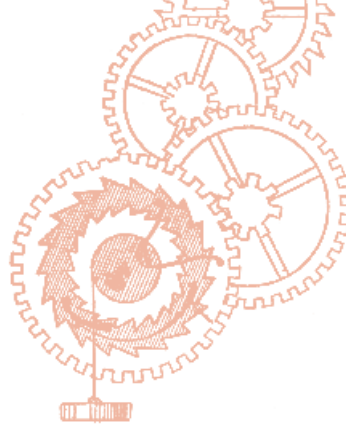
Autoritarismoa, eskuin muturra, hedatzen ari dira European. Hemen ere bai, baina haien balore asko dagoeneko txertatuta daude gizarte esparru zabaletan. Nola egin aurre?

Sindikatuak aterpe eta tresna izan behar du. Sindikatu batean bazaude eskuin muturreko atzaparretan erortzeko aukera gutxiago duzu. Baina hemen ere bada-
go euskal autoritarismoa, eta [Iñigo] Urkulluk oso ondo daki hori zer den. As-
telehenean jaso nituen Uxue Barkosen zorionak, Urkulluk ez dit ezer adierazi oraindik, eta ez dakit egingo duen, bai-
na Txiki Muñoz hautatu zutenean ere ez ziguten ezer bidali. Guk beti zoriontzen ditugu hautatzen dituztenean. Forma-
litatea besterik ez da, baina asko adie-
razten du. Urkullu lehendakariak ez du lehenbiziko sindikatuarekin bildu nahi. Bere gobernuak lege bat egin du UGTk eta CC00k Jaurlaritzaren hitzarmenak gutxiengoan sinatu ahal izateko.

Eta grebarekin zerikusia duen guztian pauso bat gehiago ematen dute. Esate baterako, Gipuzkoako Diputazioa erresi-
dentezkiekin egiten ari dena itzela da. ELAk kritika politikoa egiten du ohikoan, baina oraingoan beste akusazio bat egin dio-
gu diputazioari: Markel Olano eta Maite Peña gezurretan ari dira eta dokumentu bat faltsifikatu dute. Hemen akordio bat lortu genuen Adegik, Matiak eta ELAk. Joan ginen Aldundira akordio horre-
kin eta faltsutu egin zuten dokumentua, akordiorik ez zegoela esateko. Hori oso larria da. Hori autoritarismoa da. Dipu-
tazioak hautu bat egin du, greba luzatu nahi du, eta hemen greba luze bat egongo da, baina Aldundiak hala nahi duelako.

Beste adibide bat: komisaldegietako eta epaitegietako garbitzaileen espa-
rruan diputazioak dio komisaldegia-
k oso zikin daudela eta garbitu egin behar direla. Zer egin du? Ehuneko ehuneko gutxieneko zerbitzuak jarri eta kito. Beste bat, Tabakalerako auzian Eneko Goia Donostiako alkateak zera esan die langileei: "Zuekin bilduko naiz, baina sindikatuarekin ez". Hau da, ondorioa zein da? EAJk baduela jarrera autorita-
ria, grebaren aurkakoa eta antisoziala. Gure hautua ere irmoa da: aurre egingo diogu honi guztiari. Baina hori ez diot nik, langileek diote; Bizkaian gertatuta-
koa oso presente dute. ●

Zergatik hondoratu zen *Mary Rose*?

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Portsmouth (Ingalaterra), 1510. *Mary Rose* gerraontzia eraikitzen hasi ziren. Henrike VIII.a urtebete lehenago igo zen tronura eta, Gaztelak nahiz Portugalek itsasoaren kontrolean Ingalaterrari aurea hartua ziotela ikusirik, itsas armada indartzeari ekin zion berehala. *Mary Rose* ez zen armadako ontzirik handiena, baina oso azkarra zen eta, 78 kanoiei esker, oso eraginkorra; ontzidi berriaren ikur izango zen.

1545ean Henrikeren erregealdia amaitzeaz zegoen; handik urte eta erdira hilko zen. Baina *Mary Rose* ontzidiko entseina zen oraindik. Urte hartan Frantziako itsas armadak Ingalaterrako kostaldea eraso zuen. Abuztuan frantziarrak egoztean lortu zuten, baina aste batzuk lehenago, uztailaren 18an *Mary Rose* bat-batean, arerioen inongo erasorik gabe, hondoratu zen Solenteko guduan. Antza denez, ontzia biratzean eskoratu egin zen eta kanoi-zuloetatik ura sartu zitzaion. Eskifaia kide gehienak –400 inguru– ontziarekin batera hondoratu ziren. Kontua da ohiko maniobra horietan kanoi-zuloak itxia oinarritzeko zela eta ez orduan, ez orain, ez dagoela garbi zergatik ez zituzten itxi.

Ontzirik onenak lortzeaz gain, erregeak eskifaia profesionalak osatzeko ahalegin berezia egin zuen eta, horretarako, ez zuen erreparorik izan atzerriko mertzenarioak kontratatzeke. 2008an argitara eman ziren gutun batzuetan kontatzen da

EZKERREAN 'MARY ROSE' ONTZIAREN IRUDIA, HONDORATU ETA HURRENGO URTEAN ARGITARATUA. ESKUINEAN, 'MARY ROSE'-N ARRASTOAK GAUR EGUN, IZEN BEREKO MUSEOAN IKUSGAI.

ANTHONY ROLL / MARY ROSE MUSEUM

1545eko urte hasieran ingeles ontzidiak kostaldetik gertu jitoan eta galduta zebiltzan Gaztelako 9 ontzi atzeman zituela. 600 gora soldadu eta marinel zeuden ontzietan, gehienak euskaldunak eta andaluziarrak. Bada, erregeak haiekin bat egiteko aukera eman ziezaieten agindu zuen. Eta ondoren atxiloketen berri inon jaso ez zenez, pentsatzekoa da ordura arte Gaztelaren zerbitzura aritutakoak Ingalaterraren soldatapeko izan zirela handik aurrera.

Ontziaren arrastoak 1982an atera zituzten itsas hondotik eta museo batean jasota daude orduraz geroztik. 20.000 objektutik gora aurkitu zituzten, Tudorren garaia irudikatzeko altxor bikaina. Eta 400 hildakoen arrastoak aztertzeke aukera ere zabaldu zen orduan. 2008an bertan, aipatutako gutunen berri izan eta aste gutxira, Simon Fraser unibertsitateko Lynne Bell

kriminologoak 18 indibiduoren azterketen ondorioak azaldu zituen: *Mary Rose*-n hildako gehienak, %60tik gora, ez ziren britainiarrak. Hortz-haginen isotopoak aztertuta, indibiduo batek haurtzaroan zer motatako –eta nongo– ura edan zuen jakin daiteke eta hala ondorioztatu zuen Bellek ontziko “atzeritar” gehienak kostalde atlantikokoak zirela britainiarrak bezalaxe, baina hegoaldekoagoak. Eta horrek hipotesi berria ekarri zuen: euskaldunak, bretoiak, andaluziarrak, portugaldarrak... bildu ziren ontzi hartan eta, beraz, hizkuntza asko nahastu, besteak beste, euskara. Esperientzia handiko profesionalak izan arren, komunikazio arazoak eragingo zituzkeen horrek, agindurik oinarritzkoenak ere –kanoi-zuloak itxeko, adibidez– ez ulertzeraino. Alegia, elkar ezin ulertuak hondoratu zuela *Mary Rose*. ●

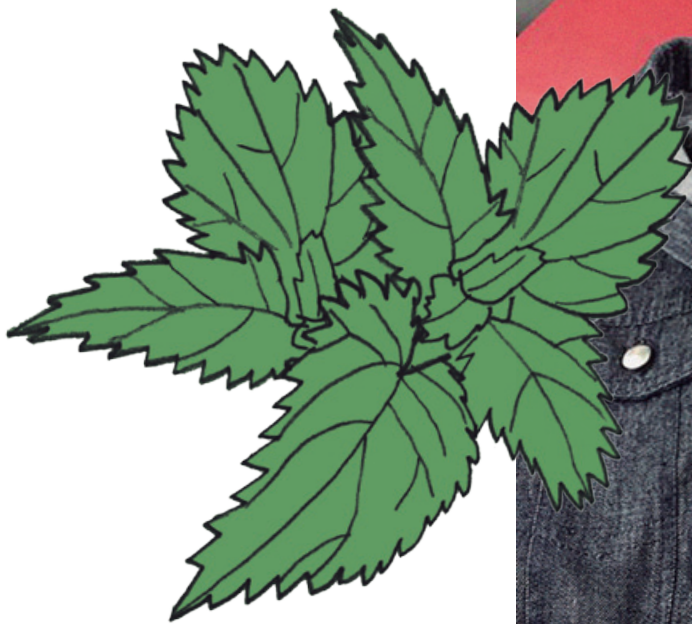
Ilargia, enperadorea eta harresia

Kondairak dionenez, duela 2.000 urte baino gehiago, gau batez, Qin Shi Huan Txinako lehen enperadoreak Ilargian zegoela amets egin zuen. Handik ikusita erresuma berria ahula eta kaltebera iruditu zitzaion, bereziki iparraldeko muga zabalean. Biharamunean erabaki omen zuen hantxe babes artifizial bat eraikitzea eta horrela sortu omen zen Txinako Harresi Handia.

2.000 urte geroago, kondaira horretako elementuak nahastuta, legenda urbano bitxia sortu zen: Txinako Harresi Handia da begi hutsez Ilargitik ikus daitekeen gizakiek eraikitako egitura bakarra. Ilargia zapalduetako astronauta guztiek kategorikoki –eta maiz iseka ukitu batez– gezurtatu arren, legenda oso zabaldua dago oraindik. ●

ASUNA JANTZI

%100 asunekin egindako arropa
atera du Frantziako Velcorex-matières
enpresak eta asun ekoizle bila dabil

WWW.MODEINTEXTILE.FR

JAKOBA ERREKONDO
JAKOBA@BIZIBARATZEA.EUS

Gero eta gehiago begiratzen diogure bizimoduak ingurumenean sortzen duen arrastoari. Eskerrak! Gaur bertan jakin dut munduan erabiltzen den pestiziden ia heren bat kotoia (*Gossypium spp*) ekoiztera bideratzen dela. Kotoia? Nola leike!

Egungo kotoiaren erabilera nagusia arropa da. Arroparekin ikaragarritzko jana egiten dugu. Merke-zurrean erosi eta hiru aldiz jantzi ondoren berriago bat jantzeko hura baztertu. Gakoa ez da berria jantzi beharra. Gakoa eskuera duguna merke-zurrean saltzen dela baik. Prezioak ahalbideratzen du kotoizko arropak baliorik ez izatea. Kotoia bera ezer gutxi da, eta eskulana esklabo.

Arroparen industria batzuk aspaldi ja-

betuak dira balioaren garrantziaz. Kalamuaren (*Cannabis sativa subsp sativa*) zuntza aspaldiko ezaguna da ehungintzan, eta gero eta indar handiagoa hartzen ari da bere langintza.

Beste batzuek birziklatutako plastikozko botilak erabiltzen dituzte ehuna sortu eta arropa egiteko. Plastikozko jantziak. Horiek beste sagardotegi bateko upela dira. Baina merezi dute azterketa sakonxeago bat. Izan ere, gaur egun itxura jakin bat eman nahi duenak (mendizale, kirolari...) plastikozko jantzura behar du soinean. Arropa hori garbitzen den bakoitzean askatzen duen plastikoak ikaragarritzko kutsadura sortzen omen du uretan. Baina horiek ez dira landareak...

Austrian pagoaren (*Fagus sylvatica*)

zuntzarekin sortzen dute arropagintzarako ehuna. Urteak daramatzate langintza horretan eta itxura guztien arabera etorkizun latza du. Gero eta gero ikusten da. Soinean daramazun galtzontziloa balio duena ordaindu baduzu, agian pago ehunez eginga da.

Plastikozko mendiko galtza daraman jende askok lehen kotoizko *blue-jeana* zeraman. Bada, ingurumena zaintze aldera, badator asun ehunez (*Urtica dioica*) egindako *jeana*. Frantziako Velcorex-Matières enpresak sortu du, eta asun ekoizle bila dabil. Gure lur hezeetan erraz etortzen da, eta ez du pestizidarik behar, saiatu beharko. Jantzi eta probatzeko adinako batzuk egin dituzte. Lasai, ez dizu izterra erresuminduko... ●

ERREKALEOR BERTAKO BASOAREN BILA

GARAZI
ZABALETA

2013an Gasteizko Errekaleor auzoa okupatu zutenetik presente izan dute projektuko kideek agroekologiaren eta lurra lantzearen gaia. Proiektua abiatu eta laster jarri zuten martxan, esaterako, baratze komunitarioa, gerora Errekaleorreko bizilagunetatik harago Gasteizko jendeari ere irekiko zitzaiona. Orain egitasmo berri batekin datoz: bertako baso bat berreskuratzeari ekin diote. Martxoaren 10ean egin zuten lehen zuhaitz landaketa.

BASOA BERRESKURATU, ESPEKULAZIOARI AURRE EGIN

“Arabako Lautadan baso irlak daude, eta hauetan erkametzak dira nagusi. Gure asmoa da hemen ere erkameztia sortzea”, azaldu du *Unaitxuk*, Errekaleorreko baso lantaldeko kideak. Lehendabiziko landaketan 160 zuhaitz sartu dituzte: aipatutako erkametzak, elorri zuriak eta lizarrak, besteak beste.

Proiektuko kideak dienez, basoa berreskuratzeko egitasmoak helburu bikoitza du: lehenik, naturarekin harreman estuagoa izatea. Landaketetarako ikuspegi agroekologikoa darabilte. Baina, bestalde, landaketak egiten ari diren eremua Vital Kutxarena dela kontuan izanik, aurrera begira lur zati horretan egon daitezkeen mugimendu espekulatiboei aurre hartzea ere bada bultzatzaileen nahia. “Sistemaren eta instituzioen kontraesana ere planteatzen dugu: Gasteizko eraztun berdea Errekaleorretik pasatzen da, baina benetan, hemen ez dago ezer berderik”, dio kideak.

BIZI KALITATEA HOBETZEKO INGURUA ZAINTZEN

Errekaleorren iparraldean, azken etxebizitzetatik oso gertu dagoen lursailean hasi dira basoa berreskuratzeko lanetan. Aurtengo landaketa proiektu piloto modukoa izan da, baina hurrengo urtean

landaketa gehiagorekin jarraituko dute eta deialdia zabaldu egingen dute. *Unaitxuk* argi du Errekaleorreko auzokideen bizi kalitatearentzat aurrerapausoa izanen dela basoa birsortzea. “Errekaleor ingurua ez dago egoerarik onenean: oso modu degradatuan dago guztia, eta horri buelta ematea da gure asmoa”.

Auzoko etxebizitzak bezala, ingurua zaintzeari ere garrantzia ematen diote projektuko kideek. Horregatik, baso lantaldearekin koordinatuta beste bi proiektu ere badituzte martxan: auzoaren hegoaldeetik pasatzen da proiektuari izen ematen dion Errekaleor erreka, eta horren garbiketa lanetan ari dira. Ingurumenari begirako hirugarren hanka ere martxan dute: “Fruitu arbola asko opartu zizkiguten, eta auzoaren ondoko landa zati handi batean horiek landatzeari ekin genion. Guztira 200 zuhaitz edo egongo dira. Baso jangarri baten antzeko zer edo zer ari gara sortzen eremu horretan”. ●

Maiatzak 4, zapatua

10:00 NEKAZAL ETA KONTSERBA AZOKAREN IREKIERA
Elkarteen arteko VI. PINTXO LEHIAKETA.
11:30 Xaxeroren jeitsiera
12:00 PREGOIA eta TXUPINAZOA
12:30 Pintxo dastaketa
13:00 Trikipand taldea azokan zehar
14:00 Pintxo lehiaketako sari banaketa
17:30 EH-ko SOKA TIRA TXAPELKETA
19:30 TRIKIPOTEOA Izarra eta Ohianekin
23:00 Kontzertuak
DENA KATEZ
Erromeria MUGI PANDERO taldearekin
Gababusa egongo da

1991ko irailaren 29a

KOLDO IZAGIRRE

Pop-rockaren izarrak baino sarriago hurreratzen da mikrora, baina ezin du deus esan, eskatzen zaionari bertsoz erantzun behar dio, kaixo egunon ere halaxe, nekatua nago edo adio hurrengo arte berdin, kantuan beti, hutsik egin gabe neurrian eta puntuan. Zenbateraino identifikatzen ote da ematen dizkioten rolek? Izan ote du sekula zinez bota nahi lukeena botatzeko aukerarik? Isil zaitez eta kanta ezazu agintzen diogu, gauza urruna zaigu bertsolariaren gogo.

“Ez badago entzulego euskaldunik, ez dago zer eginik”.

Agian, ulertzen ez diogula ari zaigu esaten. Ez da kontzeptu bihurriak darabiltzalako, izan liteke ordea ez diogulako sentimenik sinesten. Baina, funtsean, interesatzen ote zaigu bere hitza?

“Kaleetik baserrira ekarri behar omen dute orain euskera. Lehen ere ez zien inork galerazi. Francoren atxakia egiten dute denek, eta gu kalera joaten ginanean kaxero edo pello deitzen ziguten. Orain beraiek irakatsi behar omen digute”.

Inork ez zuen euskara kaleetik baserrira eraman nahi izan, baina kalearen historia linguistikoaren puska bat bildu zuen Lazkao Txiki desmasia horretan. Bizipenak beroan jasotzen ahal dituelako da horren lan ederra elkarriketa kazetaritzan. Erdaldunak euskararen jabe egin zirenekoa, adibidez. ●

Korrika bai, erantzukizuna ere bai

MIREN OSA GALDONA

1980ko azaroaren 29an Oñatin hasi, eta abenduaren 7an Bilbon amaitu zen historiako lehen Korrika. 10.000 pezetara balio zituen kilometroak, eta, besteak beste, Euskal Herria euskalduntze eta alfabetatzearen aldeko kanpaina izan zen, AEK ezagutze-eramateko balio izan zuena. Luze eta zabal idatzi zuen Korrikaren aurretik Elixabete Garmendiak ARGIAN ekimen berriaz. Erreportajea irakurrita orduko ilusioa senti daiteke, Euskal Herriko zazpi probintziak batuko zituen lehen ekintza zoro haren bezperetan.

Biharamunean, ordea, ospatzeko arrazoiak dozenaka izan arren, kritika zorrotza egin zuen Garmendia berak ARGIAN, ez antolatzaileei, Euskal Herria euskaldunago bilakatu zedin (dadin) erantzule zen orori baizik: “Parte hartzaile asko, diru gutxi” izan da hitz laburretan Korrika Euskal Herria kanpainaz komunikabideek eskaini diguten balantzea”. Horra artikulua lehen esaldia; argia, zuzena eta euforia kolpetik kentzeko modukoa.

Gaur egun, festa eta aldarrikapena den ekimenak ez baitzuen halako babesik izan hastapenetan: ez parte-hartzaile faltagatik, hedabideek nahiz erakunde publiko zein pribatuek ez zutelako herriak adina sostengu adierazi baizik. Argazkiaz haragoko inplikazioa eskatu zien Garmendiak administrazioari kargudunei, aipatutako kronikan: “Politikoein jarraituz [...] nork jarri behar ditu hemen bideak, azken finean dirua, euskalduntze eta alfabetatzearen prozesoa burutu ahal izateko? milesker, jaunok, zuen txandala jantzita ala jantzi gabe, berdin da, mila metro korrika txikian egiteagatik, baina hurrengo korrikarako zuen oinak eta irudi ospetsuak baino zerbait gehiago jarriko al duzue [...]”.

Lehenbiziko Korrika 1980an, 1.000. kilometroa egiteko lekukoa elkarri pasatzeko unean.

Jarraipen periodistikoa egiteaz gain, ARGIAK betidanik eraman du lekukoa Antza inprimategiarekin elkarbanatutako kilometroan. 2015ean Korrika zer den azaltzen duen testua 30 hizkuntza baino gehiagotara itzultzeko auzolan erraldoia antolatu zuen ARGIAK. Arrakasta handia izan zuen itzulpen-kolektiboaren ideiak, eta ordutik, besteak beste hassanieraz, katalanez edo errusieraz eskuratu daiteke Euskal Herriko *performance* handienari buruzko oinarritzko informazioa.

Aurten 2050. kilometroan eraman dute lekukoa ARGIAK, Antzak eta Iametzak. Zenbaki borobila are borobilagoa den efemeridean. Urteak pasatu badira ere, Elixabete Garmendiak lehen kronika hartan zehaztu bezala, “argazkiarekin ez baita nahikoa”, inplikazioak handiagoa izan behar du Euskal Herria euskalduntzeko. ●

GOIENER-ARGIA ELKARLANA

Korronte berriztagarriak, korronte jasangarriak

ITSASO ZUBIRIA ETXEBERRIA

Noizbait kontatu nizun, irakurle, 2017. urtearen hasiera aldera izango zen, ARGIA GoiEner-eko bazkide egin zela. GoiEner, energia berriztagarriak, trantsizio energetiko bidezko eta jasangarria... Pauso bat gehiago eman dugu elkarrekin, eta hitzarmena sinatu dugu.

Sarri azpimarratzen ditugu orrialde honetan gure baloreak, ondo asko eza gutzen dituzunak, ARGIA Jendeak partekatzen dituenak. Eta sarri esan dugu ARGIA Jendea ez dela soilik harpidetza ordaintzen duena, muga zabalagoa du gure inguruak eta ARGIA Jendea heltzen da gure baloreekin bat egin eta gurekin elkarlanean ekin nahi dutenentaraino. GoiEner da horietako bat. Printzipio batzuk konpartitzen ditugu: harreman ekonomikoetan tokian tokikoa eta bide laburreko interakzioak lehenesten ditugu; ekonomia eraldatzailean, etekin ekonomikoaz harago pertsona erdigunean jartzen duen ekonomian sinesten dugu; eta ingurumen ikuspegitik kontsumo, merkataritza eta ekoizpen prozesu jasangarriak sustatzea dugu helburu.

ARGIAk interes handiz jarraitzen du GoiEnerrek trantsizio energetiko bidezko eta jasangarriaren alde garatzen duen jarduerara, eta aldi berean, GoiEnerrek bat egiten du ARGIAk euskaraz eta Euskal Herrirako

egindako kazetaritza independentearekin, gizarte jasangarri eta demokratikoago baten alde lan egiteko tresna gisa ikusiz.

ZERGATIK EZ ELKARRI LAGUNDU?

Oinarri sendoa du, beraz, hitzarmenak, eta bi proiektuak sinetsita daude bakoitzak bere eremuan bestea indartu leza keela. Beraz, zer da sinatutakoa? Elkarre bien jardueren berri ematea da lehen puntua. Komunikazioak egitea. Bakoitzak bere esparruan, GoiEnerrek bere barne-sarean, prestakuntza eta sentiberatze kanpainetan, esaterako. Eta ARGIA komunikabidea denez, bere edukien bidez, sare sozialetan edo publizitate gisa. Bazkide-tze deiak egitea da bigarren puntua. GoiEnerrek bere bazkideen artean ARGIA Jendea egitea sustatuko du, eta aldi berean ARGIAk energia kooperatibara batzeko deialdiak zabalduko ditu. Eta hirugarren puntu bezala geratu da sinatuta sustapena. Batetik elektrizitatea GoiEnerren bidez kontratatzea gonbidatuko ditu bere harpidedunak ARGIAk, eta bestera, GoiEnerrek bere bezeroei kazetaritza independentea bultzatzeko dei egingo die.

Eta hau guztia oraintxe GoiEnerrek 10.000 bazkideko muga pasa duenean. Pixkanaka geroz eta gehiago gara korronte berriztagarri eta jasangarrian. ●

ARGIA

1919-2019

AGENDA

EMAKUMEAK GREBAN HITZALDIA

HIZLARIAK:

Onintza Irureta

Berdea da more berria liburuaren egilea

Nekane Zabala

Komisaldegiatako garbitzailea

Aitziber Aranberri

Gipuzkoako zaharren egoitzako langilea

Donostia Kaxilda

● Apirilak 29, astelehena 18:30

AZOKA

AZOKA.ARGIA.EUS

KAFE ANTZOKIAN BAZKARIA

Bilboko Kafe Antzokian bi lagunentzako otordu zoragarria.

MUSUTRUK JARRIKO DEN EGUNA:

Apirilak 25, osteguna, 10:00etan.

NOLA DA "MUSUTRUK"?

Ostegunetan 10:00etan jartzen ditugu Argia Jendearentzat musutruk dauden gaiak eta zozketarik gabe, bizkorren eramaten dituenarentzat dira.

Ondasunak banatu ditzagun, urtean musutruk gai bat hartzea eskatzen da. Denon esku dago Argia Komunitatea elikatzea, bakoitzak ahal duena besteen esku musutruk jarrita.

GORPUTZ ASKEEN DRAMATURGIAK KANONA ZABALTZEKO

Urte berean jaio ziren Amancay Gaztañaga eta Iraia Elias antzerkilariak eta elkarrengandik hamabost kilometro eskasera bizi dira. Hala ere, urtebete baino ez da elkar ezagutu zutela. Ez nolanahi, ordean: antzezlan batean topatu ziren estreinakoz eta, harrezkero, beste bi obra egin dituzte elkarrekin. Nabaria da bien arteko kimika.

 DANELE SARRIUGARTE MOCHALES
 DANI BLANCO

Zarauzko malekoiaren muturreko kafetegian egin dugu hitzordua eta, garaiz iritsi banaiz ere, ordu-rako zain dauzkat Amancay Gaztañaga eta Iraia Elias, txokoko mahaian, gosaldu berri. Barre artean kontatu didate orain gutxi ezagutu zutela elkar eta harritzekoa dela zenbat gauza egin duten batera hain tarte laburrean.

Lehena, enkarguz: Kalerki jaialdiaren hogeigarren urteurrena zela-eta, *Aliceren abenturak lurralde miresgarrian* obraren bertsio bat egin nahi zuten antolatzaileek, Zarautzeko aktoreekin –tartean zen Elias–. Obra zuzentzeko eskatu zioten Gaztañagari eta hala abiatu zen bien arteko adiskidetasuna. *A Lurpean*-en ondoren etorri ziren *Agur eta Dolor* eta *Käffka*. Prozesu ezberdinak izan dira, baina hiruretan jardun dira hein batean, berdin: Gaztañaga zuzendari, eta Elias antzezle.

KANONETIK KANPO, ASKE

Eliasek ipini du lehen gaia mahai gainean: “*A Lurpean* egin genuenean, niretzat lehen aldia zen emakume zuzenda-

ri batekin lan egiten nuena. Guk [Ttak teatroan eta Metrokoadroka sormen laborategian] askotan lan egin izan dugu zuzendaririk gabe, kanpo begirada batekin, baina beste modu batera. Zuzendaritza bat dagoenean eta gauzak garbi dituenean, hori ere marabilla bat da. Ederra izan zen”. Gaztañagak ederraren itzalari begiratu dio: “Zuzendari bezala badaukazu beti horrelako zama bat eta bakardade bat, aktore bezala ez dudana sentitzen. Gainera, ezberdina da zuzendari emakumea izatea. Zuzendari emakume bezala, badakizu zuk esaten duzunak ez daukala pisurik, edozein etor daitekeela, edozer gauza esan eta hori kolokan jarri”.

Baina zergatik jartzen dira zalantzan emakumeen gidaritzak? Gaztañagaren erantzuna: “Puntu interesgarria da: zergatik jartzen dut kolokan berez oso garbi daukadan hori? Taldeekin inoiz ez dut halakorik sentitu, kontrako: talde guztiek konfiantza pila bat jarri dute nigan beti, eta hori eskertzen dut. Baina badago borroka bat zure buruarekin, gizarateak jarri dizkizun arau horiei desa-

fio egiten diezulako, jakina; eta, bestalde, besteen hitzetan halako gutxiespen inkontziente bat nabaritzen delako”.

Toki batzuetan emakumerik ez dagoela, horixe aipatu du Eliasek: “Dramaturgia berrien deialdia atera eta konturatzen zara ez dagoela emakumerik. Zergatik? Zer dago horren atzean? Ez dakit zein diren puntu klabeak, uste dut faktore bat baino gehiago egongo dela, baina gero errealitatea da toki batzuetan ez gaudela. Ez gaude. Badirudi emakume dramaturgoak ez direla existitzen”. Sistema gizonen neurritara eginda dagoela, horixe izan liteke faktoreetako bat, Gaztañagaren ustez: “Sentitzen dut dena dela konplikatu, arrotza, toki batzuetara iristeko ikasi behar dudala hizkuntza bat zeinarekin ez naizen eroso sentitzen; eta orain ari naiz horren kontzientzia hartzen”.

Oholtza gainean aritzean ere nabaritu dituzte lastak. Elias: “Oso barneratuta daukagu desiratuak izatearen kontu hori eta, oholtza batean jartzen zarenean, konturatzen zara jendeak zu ikusi eta zerbait pentsatuko duela: ar-

Iraia Elias

1980, ZARAUZ

Metrokoadroka sormen laborategiko kidea eta Ttak teatroaren sortzailea. Kolektibo horiekin egin ditu hainbat lan. Hortik kanpo ere, hainbat proiektutan aritu da aktore gisa oholtza gainean, besteak beste, aurtengo Donostia Antzerki Saria jaso duen Sherezade eta tipularen azalak lanean. Zinean ere aritu da: *Amama* eta *Oreina* filmetan, adibidez. Hain justu ere, 2016an Espainiako Goya sarietarako hautagai izan zen, Amaman egindako lanarengatik.

galegi, lodiegi, gehiegi, gutxiegi... Eten-gabe dago halako juizio bat, nik uste dut guregana gehiago gizonezkoengana baino. Zentzu horretan, *Agur eta Dolore* piezan gure buruari permititzen diogu ez agertzea polit, egoki, desiragarri, baizik eta askatasunetik eraikitzea: hau ateratzen da eta kito. Igual du zer forma hartzen duen zure gorputzak”.

Gorputzen kanona ekarri du Gaztañagak hizpidera: “Nire baitan beti sentitu naiz zatarra, orduan, ez nago kanonaren barruan eta hortik kanpo aske sentitzen naiz, oso aske. Saltzen diguten hori, emakumeen irudi este-reotipatua, kanonaren barrukoa, ezinezkoa da horra iristea. Erokeria bat da. Ez da erreala”. Bat etorri da Elias: kanonak “itxiturak” dira.

PUBLIKO BERRI BAT

Elkarrekin egin dituzten lanen artean bakarra ikusi baitut, *Agur eta Dolore* sortzeko prozesuaz galdetu diet, eta “magikoa”, “fluidoa” eta “ederra” erantzun didate, irribarrez.

Bidea azaldu didate segidan: Bilboko Pabellón 6 aretoaren amuari tira-ka elkartziren Miren Gaztañaga eta Elias. Gai konkretu baten inguruan hitz egin behar zuten eta gogo-koa zeukaten, gainera: kultura, oholtza, emakumeak. Bien artean ideia-zaparrada handi bat egin, atmosfera eta giro jakin batzuk bilatu, eta orduan jo zuten Amancay Gaztañagarengana, kanpoko begirada bat eskaini ziezaien. Baiezkoa jaso eta gauzak probatzen hasi ziren. Gaztaña-

ga: “Miren eta Iraiaren inprobisazio batean argi ikusi nuen erritualaren ideiak asko funtzionatzen zuela, horixe zela bidea. Etxeko lan batzuk bidali nizkien eta hortik sortu zen hemen kontatu ezin duguna”.

Beraz, inprobisazioetatik abiatu ziren, arropetatik, materialtasunetik, eta ondoren sortu zituzten testuak. Ohikoa da beraientzat, baina ez da ohikoena. Elias: “Antzokitan, toki ofizialetan, ohituta gaude mota bateko antzerkia ikustera, testutik abiatzen den antzerki bat. Gure moduko obrak ari dira pixkana territorioa irabazten, nahiz eta oraindik kostatu, beldurrak-eta sortzen direlako, baina egin beharreko bide bat dela iruditzen zait. Azkenean, oso modu ezberdinetan espresatu daitezke gauzak, eta zenbat eta gauza gehiago eduki aukerarik ikusleak, orduan eta hobeto”.

Arte bisualekin konparatu du Gaztañagak: “Zu ohituta baldin bazaude museo batean koadro errealistak baka-rrik ikustera, bat-batean Rothko bat sartzen badizute, lau ka-rratu, ba ez duzu ulertzen.

Baina hori da arteak daukan gauza ederra eta horrek ere egon behar du”. Publikoa ekarri du Eliasek: “Askotan esaten da publikoa beti berdina dela, ez dagoe-la aniztasunik, baina, jakina, beti berdina ematen badiogu jateko... Nola sortu publiko berri bat? Ba produktu berriekekin eta ezberdinekin”.

Adibidea eman du Gaztañagak: “Lehengoan *Käffka*-ren Zumaiaiko emal-aldian gauza oso berezi bat gertatu zitzaigun, eta *Agur eta Dolore* piezarekin

**Kultura tresna
indartsu bat da eta
igual sistema honi ez zaio
interesatzen tresna hori
denen esku egotea**

AMANCAY GAZTAÑAGA

ere ari gara ikusten: bat-batean badago publiko bat, 19-23 urte bitarteko neska gazte pila bat, eta pentsatzen dugu: non zegoen publiko hau? Programatzailea bera harrituta zegoen. Hor badugu harrobi bat, eta ez baldin badugu elikatzen, agur”. Harrobi hori gordetzeko ar- dura denena dela, horixe ondorioztatu du Eliasek. Eta dagokion ordaina eman behar zaiola.

ESTRATEGIA POLITIKO BAT KULTURARENTZAT

Hariari tira egin diot, eta gaur egun- go eszenaren erradiografia egin de- zaten eskatu. Eliasek aurrena: “Nik

Amancay Gaztañaga

1980, GUAYAQUIL, EKUADOR

Antzerki-ikasketak egin ditu eta horretan ibili da luzaroan, Euskal Herrian eta handik kanpo. Kamikaz kolektiboko kidea da, Miren Gaztañaga eta Erika Olaizola antzerkilariekin batera. Zestoan hazi zen eta bertan bizi da. Hainbat obra zuzendu ditu herriko antzerki taldearekin, Eromen Produkzioak. 2016an, adibidez, Sweeney obra taularatu zuten, eta Euskal Antzerki Topaketetako saria jaso. Grises musika -taldeko abeslaria da.

uste dut lanbide honek behar duela bere burua etengabe berrikus-tea eta momentu honetan berrikuspen potente bat eskatuko nioke, zintotasunetik: nola dauden aktoreak, nola dauden zuzendariak, nola sortzen diren sareak, zer osasun daukagun momentu honetan, zer ondare ari garen uzten belaunaldi berriei, langile berriei... Uste dut gauza asko daudela berrikusteko eta egiteko moduak aldatzeko”.

Zer estrategia politiko daukagu kulturarentzat? Ez daukagu halakorik. Eta horrek ere asko esan nahi du

IRAIA ELIAS

Egoera jeneralari erreparatu dio Gaztañagak: “Kultura tresna indartsu bat da eta igual sistema honi ez zaio interesatzen tresna hori denen esku egotea, zeren, gaur egun, kultura pribilegio bat da, eskoletatik hasita, eta ez luke izan behar. Umeei txirula erakustea, hori ez da musika erakustea, eta zuk musika ikasteko joan behar duzu musika eskola batera, pagatu behar duzu diru bat aparte,

igual familia askok ez daukatena, eta antzerkirako berdin. Baina matematika ezinbestekoa da, hor badakigu bi gehi bi lau direla. Zergatik gauza batzuk izan behar dute bai edo bai, eta beste batzuk pribilegioak dira?”

Eliasek biribildu du hausnarketa: “Azken batean, estrategia baten baitan egon behar du kulturak. Ematen du zer-bait soltea dela: hauek antzerkia egiten dute, horrek bertsoak bota... Baina ez, kultura bizitza da, eta kulturaren bitartez gauza asko transmititzen dira. Zer estrategia politiko daukagu kulturarentzat? Ez daukagu halakorik. Eta horrek ere asko esan nahi du”. ●

LIBURUA

Zure begiek hiltzen naute

GAILUR EKAIZTSUAK

EMILY BRÖNTE

ITZULTZAILEA: IRENE ALDASORO

EREIN ETA IGELA, 2017
LITERATURA UNIBERTSALA

AMAIA ALVAREZ URIA

Emily Brontëk 1847an argitaratu zuen *Gailur ekaiztsuak* eleberria. Ezizenez sinatu zuen, emakume izaera ezkutatzeko harrera misoginoaren beldur.

Landan isolatutako bi etxeren artean gertatzen da istorioa: neguan, ezer ez goibelagorik; udan, ezer ez jainkozkoagorik. Bi atal ditu: lehenean Catherine Earnshaw, Edgar Linton eta Heathcliff dira protagonistak eta bigarrenean hurrengo belaunaldiako Hareton Earnshaw, Catherine Linton eta Linton Heathcliff agertzen dira.

Ahots narratiboen erabilera eta egitura berritzaileak izan ziren bere garaian. Izan ere, Nelly neskameak kontatzen dio Mr Lockwood maizter etorri berriari *Gailur Ekaiztsuak* deituriko etxean gertatutakoa.

Fikzio gotiko moduan sailkatu izan da maitasun sutsu eta biolentzia duelako

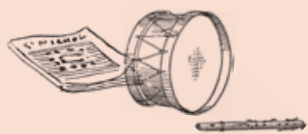
ardatz eta banpiroak, deabruak, espirituak, heriotza eta zoramena agertzen direlako. Argitaletxearen laburpenean irakur daiteke “amodio destainatu” eta “baretu ezineko bizi-min bat” kontatzen zaizkigula. Interesgarria izango litzateke maitasun erromantikoari ikuspegi kritikoz begiratzea eta polimaitasunetik berridaztea istorioa, edo pantojismo tailer bihurtzea.

Maiteminararen sufrimendua eta plazera ditugu nobelan, nagusiki lehena maitasun erromantikoaren alde ilunarekin: ezinezko amodio bat eta haren ondorio latzak. Honekin batera arau sozialak (ez) betetzeak dakartzan sari eta zigorrak. Hona maiteminduen hitzak: “Haren arima eta nirea gauza bera dira. Ezin naiz bizi nire bizia gabel!”.

Bi familiaren arteko harremanak eta bi belaunaldi desberdinen bizipenak ditugu irakurgai. Emakume eta gizonen –

nor maitatu eta norekin ezkondu–; goiko eta beheko klasekoen –dirua, heziketa eta portaera finak dituztenak eta ez dituztenak–, zurien eta “beltzen” –abizenak dituztenen eta ez dituztenen– “bete-beharrak” ditugu aurrez aurre. Berezik alde ilunak eta zauriak.

Catherine ama eta Catherine alaba izaera bizi eta askeko emakumeak dira; bata komeni denarekin ezkonduko da (Edgar) maite duena aldean utziz (Heathcliff), eta besteak rol femeninoa betetzen du bere lehengusu gaixoarekin ezkonduz. Kritika feministaren “ganbarako zoroa” eta “etxeko aingerua” irudiekin azaldu daiteke emakumeek haien genero arauak gainditzean jasotzen duten zigorra –zoramena, bazterketa, heriotza– edo betetzen dituztenean bihurtzen diren ideal espiritualak –haien desio eta gorputzari muzin eginez–. Ezagutu beharrekoa. ●

DISKOA

Antigoaleko balio pisutsuak

DILMUN

RODEO

AUTOEKOIZPENA, 2017

IKER BARANDIARAN

Txangoa egin genuen Ekainberrira, antzinako gizakiez gehiago jakiteko. Bueltan Zestoan ekaitzak harapatu eta pilotalekuan hartu genuen aterpe. Bat-batean, lur azpiko orro batek egin zigun ongietorria: sakona, gordina eta batez ere irmoa. Orduan jakin nuen herri lasai eta eder horrek, inork aurreikusi ez zuen eszena indie aberatsaz gain –hori beste egun baterako misterioa–, baduela antigoaleko beste herri bat ezkutuan, azpian, antzinako gizakietatik transmititutako jakinduria eta balioak gordetzen ahalegintzen dena; eta hor di-raute batzuek lur azaleko suge, gezur eta gerretatik salbu momentuz.

Eta hala jakin nuen Zestoako Rodeo taldeak 2014tik diharduela Kalifornia-

ko desertuan naturarekin bat eginda lurraren orro sarkorrena atera zuten John Garcia eta haren enparauen esentzia hona ekarri eta biderkatzen. 2017an stonerra, rocka eta melodiak batzen zituen diskoa eman zuten argitara. Baina azaleko piztiak ikusita lur azpira jaitsi dira berriro antigoaleko herri honen kontzeptua ipar duten kanta berriak, landuak, zizelkatuak idatzi eta erditzera.

Dilmun da emaitza, gogoz, mimoz eta errailetatik erditu dutena. *Hegan* stoner indartsu eta pisutsua da, riff oso landuak eta trinkotasun hori apurtzen duen ahots garbi eta melodikoarekin. *Karkenish* stonerra eta ekialdea batzen dituen instrumentala. *Lur xurgatuak* metal detektagailuan trabatuta gelditzeko moduko

stoner azkarra. *Ikusi eta ukatu* abesti borobila, stonerraren pisua, 70eko hamarkadako rock jostariarekin ezkondu eta ahotsean Aitor Gorosabel inspiratuena gogora ekartzen duena. *Tiamat* espaziala, intrigantea eta iluna da, Dut gogoraziz. *Dilmun* Dave Wyndorf-ek idatzi ahal zuen piezatzarra. *Borrokaren hatsa* Subari Shock-en ahotsak borobildutako stoner-rock kañeroa. *Entzun LTTko* Josebak biderkatutako abesti borobil eta sentikorrena, anitza. *Marduk* ekaitzaren sorrera eta eztanda irudikatzen duen pasarte ambientala. *Sugeak* iragan heavya antzematen uzten duen stoner trumoi. *Gure bide galduak* Benito Lertxundiri eta belaunaldi bati gorazarrea. Eta, bukatzeko, *Hey* jolas instrumental kiribildua. ●

Parisko kabaret abeslariari, amonari omen!

ALE GOIKOETXEA

Azken aurreko emanaldia izan bada ere, azkenean izan dut Xake konpainiaren *Mami Lebrun* antzezlanaren ikusteko aukera. Antzerki egarritz egin dugu Bilborako bidea, eta gu bezala, asko izan dira Euskararen Eguna aitzakia hartuta, Bilboko Arriaga Antzokiak antolatatu duen emanaldira gerturatutakoak.

Zendu berria da amona Kontxa. Bere ilobak amonari omenaldia egin guran, haren gaztetako bizipenak ekarri nahi ditu taula gainera. Horretarako, Paris nazien okupaziopean zegoen sasoiaren, Kontxak bere gaztaroan kabareteko abeslari gisa bizitako istorioa ekarriko dute agertokira. Istorio xamurra, hurbila, bizia, zintzoa eta gozoa; neurriko umore ukitu eta guzti.

Oraindik ez dakit zergatik baina istorioak harrapatu nau. Agian neuk ere *amuma* miresten nuelako, eta oraindik haren heriotzari buruz berba egitea kostatzen zaidalako. Emanaldiko denbora jauziek despistatu ez, eta garaiko Paris irudikatzeke ariketa egin dudalako. Euskaldunok II. Mundu Gerran ere gure ekarpena egin genuela entzutea maite dudalako. Edo Errastiren gidioan jasotako elkarriketa bizietan erabilitako euskara zaindua eta euskalkien nahasmen dotoreaz gozatu dudalako. Doluaz, bizitzaz eta heriotzaz berba egin duten arren, barre egiteko aukera ere izan dudalako. Eta ze demontre, ez naiz esaten lotsatuko, istorio erromanitikoak gustuko ditudalako.

MAMI LEBRUN ANTZEZLANA

ZUZENDARIA: Getari Etxegarai.

AKTOREAK: Ane Pikaza, Kepa Errasti eta Ainara Ortega.

HURRENGO ETA AZKEN EMANALDIA:

Apirilak 27, Aulestiko Artedrama topaketak, frontoian, 22:00etan.

Parisko Kabaret bateko kamerinoaren mahaia eszenatoki gainean eta mikro bat. Istorioak berak zer edo zer gehiago ere hartu, eta beharko lukeela esango nuke. Garaiko musika eta zuzeneko ahotsak, hala ere, Pariserako bidaian lagungarriak izan dira.

Bilboko publikoarekin konektatu dute Xake Konpainiako kideek beraien lehenengo ekoizpenarekin. Joan den urtean irabazitako Donostia Antzerki Saria ere merezitakoa izan dela esatera ausartuko nintzateke. Pena, lerro hauek obraren azken emanaldiaren atarian idaztea. Hala eta guztiz ere, bolo-bolo dabilen *Lur* ikuskizuna ikusteko tartea hartuko dut, talde honen ibilbidea gertutik jarraitzeko asmoz. ●

Garazi Albizua

SORKUNTZA BIZIBIDE

NI IDAZLEAREN BILA

“Irakurle fina izanik, noizbait idazlea izateko erronka jarri nion nire buruari. Berehala antzeman nintzen trakets, idazten nuenak ez zuen ahoskatzen nuenaren erritmoa, xarma eta doinua. Baldar lotzen nituen letrak. Txipa aldatu eta emakume idazleen eleberrietan barneratzen hasi nintzen, eta hortxe hartu zuen arrotza zitzaidan nire ahotsak bestelako itxura bat. Besteen literatura lanak irakurriz aurkitu nuen ni idazlea, eta hortik idazten dut”.

“Ni ez nengoen literaturan, beraz zein nintzen ni? Hutsune horrek tristetu ninduen”

Komikigintzan zein literaturan aritua da Garazi Albizua (Santurtzi, 1985). *Nola egiten dute dotokeak?* (2015, Denonartean) eta *Kemena* (2018, Denonartean) lanen egilea dugu, eta egun *Ahire Munduak* zientzia fikziozko trilogian dihardu lanean. Honen lehen atala, *Izadia* (2018, Denonartean), kalean da dagoeneko. Idazketaz gain, tailer eta ikastaroak ere gidatzen ditu.

 AMAIA LEKUNBERRI

***Izadia* eleberria kaleratu berri duzu. Zeri buruzkoa da?**

Izadia hiri baten izena da, zeinetan gogortasun, zapalkuntza eta sexismo asko dagoen. Guzti horren kontra egiteko bilduko dira hainbat norbanako, eta beraien artean harreman bereziak eraikiko dituzte.

Lana trilogia baten parte da.

Bai, liburu bakoitzean gauza batean jartzen dut arreta. Lehenbizikoa da agian pizgarriena, bortizkeria aurkezten baitu. Bigarrenean bortizkeria horren berri badu jada irakurleak, beraz beste gai batean jarriko da arreta, eta hirugarrenean beste horrenbeste. Nahiz eta gai berberen ertzak ukitu, azken finean, hiru liburuetan.

Nor da protagonista?

Hainbat protagonista daude, eta horien izenak daramatzate kapituluek. Atalburuka, pertsonaia bakoitzaren errealitatea azaltzen da, beren ikuspuntutik. Badago lider moduko bat, baina bere ekintzak burutzeko besteak beharrezkoak dituzenez, protagonismoa banatuago dago. Hala ere, Katixa izango litzateke pertsonaia nagusia.

Ezagun dut txikitik emakumezko erreferenteak faltan jotzen zenituela liburuetan.

Irakurtzea gustuko nuen, irakurketan bilatzen nituen erreferenteak, baita nituen arazoan aurrean nola jokatu jakiteko argibideak ere. Baina aurkitzen nituen pertsonaiak gizonetzakoak zirenez, ez nuen behar nuena topatzen. Zentzu horretan emakumezko asko dago nire lanean. Identitate anitzeko pertsonak agerrarazteko xedea izan dut.

Zientzia fikzioa lur emankorra da helburu horri begira.

Bai, horretarako genero ezin hobea da. Oso tranpatia ere bai. Zeren hasien naiz otutzen zaidan oro paperera iraultzen, eta adibidez asmatu dezaket gailu bat, egiten duena ez dakit zer, eta nik bakarrik dakidana zer den. Okurrentzia horiek nola azaldu ez zait erraza egiten.

Txikitatik zara zientzia fikzioaren zale?

Fantasia irakurtzen nuen zientzia fikzioa baino gehiago. Irakurri nuen lehenbiziko liburua *Sorgin txikia* izan

"IKUSI NUEN IRAKURRITA NITUEN LIBURU GEHIENAK GIZONEZKOENAK ZIRELA, ETA SOILIK EMAKUMEEK IDATZITAKO LANAK IRAKURTZEN HASI NINTZEN".

zen, izebak oparitu zidan. Ordura arte komikiak irakurtzen nituen. Horrekin estreinatu nintzen fantasian, eta sekulako deskubrimendua izan zen emakume protagonista batekin topo egitea, komikietan gizonezkoak baitziren protagonista. Fantasiaren munduan barneratzean, baina, beste emakumezko protagonistarik askorik ez zegoela ikusi nuen. Erreferente horren beharra sumatu nuen luzaroan.

Nola gogoratzen duzu erreferente falta sentipen hori?

Tristeziatz. Nerabezaroan, ohi baino tristeago egoten zaren momentuan, halako hutsune bat sentitu izana gogoratzen dut. Askok gustatzen zitzaidan irakurtzea, baina ikusten nuen bazegoela salto bat nire errealitatearen eta liburu-koen artean. Ni ez nengoen literaturan, beraz zein nintzen ni? Hutsune horrek tristatu ninduen.

Santurtzi eta Erandioko literatura taldeak, eta Bilboko Louise Michel liburutegiko sormen tailerra gidatzen dituzu.

Oso gustuko ditut tailerrak, baita hauek prestatzeko prozesua ere. Informazio

billetan asko ikasten da, sarri oso lan tristeza ere baden arren. Zeren ikusten duzu, denboran atzera gehiegi joan beharrik barik, zein zaila den emakumeek idatzitako zeozer aurkitzea. Eta eskuratutako idatzietan bizi zituzten egoerak zein ziren ikusten duzu: askok beren buruaz beste egin zuten, bortizkeria asko pairatu, basakeriaz betetako biziak izan... Hala ere, hauen bizitzak klasean azaltzea asko gustatzen zait, disfrutatu egiten ditut tailerrak. Gainera, beti dago norbait zerbait dakiena eta gehitzen duena, eta hor komunitate moduko bat sortzen da.

Emakumeen etxeetan ere ematen dituzu tailerrak. Ahalduntzera ere bideratu duzu zure jarduna.

Irakurtzen dituzun hainbat literatur lanetan, zeuk bizitakoak ere aurkitzen dituzu. Beste emakume batzuekin bazau, eta bakoitzaren bizipenak ozen kontatzen badira, bakarrik ez zauden sentimendua, ahizpatasuna, azalera-tzen da. Ederra da!

Emakumeen idatziek pisu nabarmena dute zure bizian.

Ikusi nuen irakurrita nituen liburu

gehienak gizonezkoenak zirela, eta soilik emakumeek idatzitako lanak irakurtzen hasi nintzen. Horrela daramatzat urte batzuk, eta iruditzen zait beste urte batzuk falta zaizkidala balantza orekatzeko.

Literaturan ere, ez da gauza bera idazle gizonezkoa ala emakumezkoa izan.

Ikusgaitasun faltaren kontuak frustrazioa eragiten du, hainbat emakume idazlek aditzera eman bezala. Zer esanik ez idazketa ofizioa izateko trabek. Virginia Woolfek aldarrikatu bezala, etekina eta lekua izatea ezinbestekoak dira. Baina batez ere agerpen faltak sortzen du frustrazio moduko bat, eta ez dauka zerikusirik ospetsua izatearekin.

Aitorpen minimo bat izatearekin, akaso?

Bai. Nik emakumeen lanak editorial txikietan bilatzen ditut. Eta joe, ze zaila den! Lana eskatzen du emakume idazleen lanak aurkitzeak, eta horrek frustrazioa sortzen du. Idazle jardunak baditu halako gauza tristeak, baina me-rezi duenez, idazten jarraitzen dut. ●

BERANDUEGI
KRONIKA SERIOSA EGITEKO

BIDALI ZURE HARRIKADAK: BERANDUEGI@ARGIA.EUS

Ekuadorrek dio Assangek bazuela garaia gurasoen etxea uzteko

Berean apopilo egon den 47 urteko gaztea etxetik zergatik bidali duen galdetuta, Ekuadorko Gobernuak azaldu du Julian Assange "alfer alferrik" bizi zela bertan: "Zazpi urtean ez du kolpe zorrik jo, ez du harrikoa behin ere egin, komun-zuloa besteren batek garbitzen zuen beti, bainuontzia ilez josita lagatzen zuen, maindireak beti zimurturik, amama bisitan etortzean muxurik ez zion ematen... Hori bai, telebistaren urrutiko agintea kentzeko imintzioa

egiten bagenuen, alubita horrek mugikorra hackeatzen zigun, eta gehien bisitatzeko genituen webguneetarako sarbidea blokeatu. Badakizu, webgune horiek... polimaitasunaren ingurukoak-eta... Ezin genuen gehiago. Ahal duguna egin dugu konfiantzaren pedagogiaren gida-lerroak errespetatzeko, baina kia, nerabe potrozorri guztiak bezalakoa da. Horregatik bidali dugu kalera, ea *au pair* bezala arituta diziplina pixka bat ikasten duen". ●

SAREAN ARRANTZATUA

Mediterraneo

Bigarren zulo beltz bat aurkitu dute

Alberdi

EUSKAL ARTISAUTZA

OPARI BEREZIETARAKO
PERTSONALIZATUAK
PREZIO AUKERA DESBERDINAK

ESKAERAK

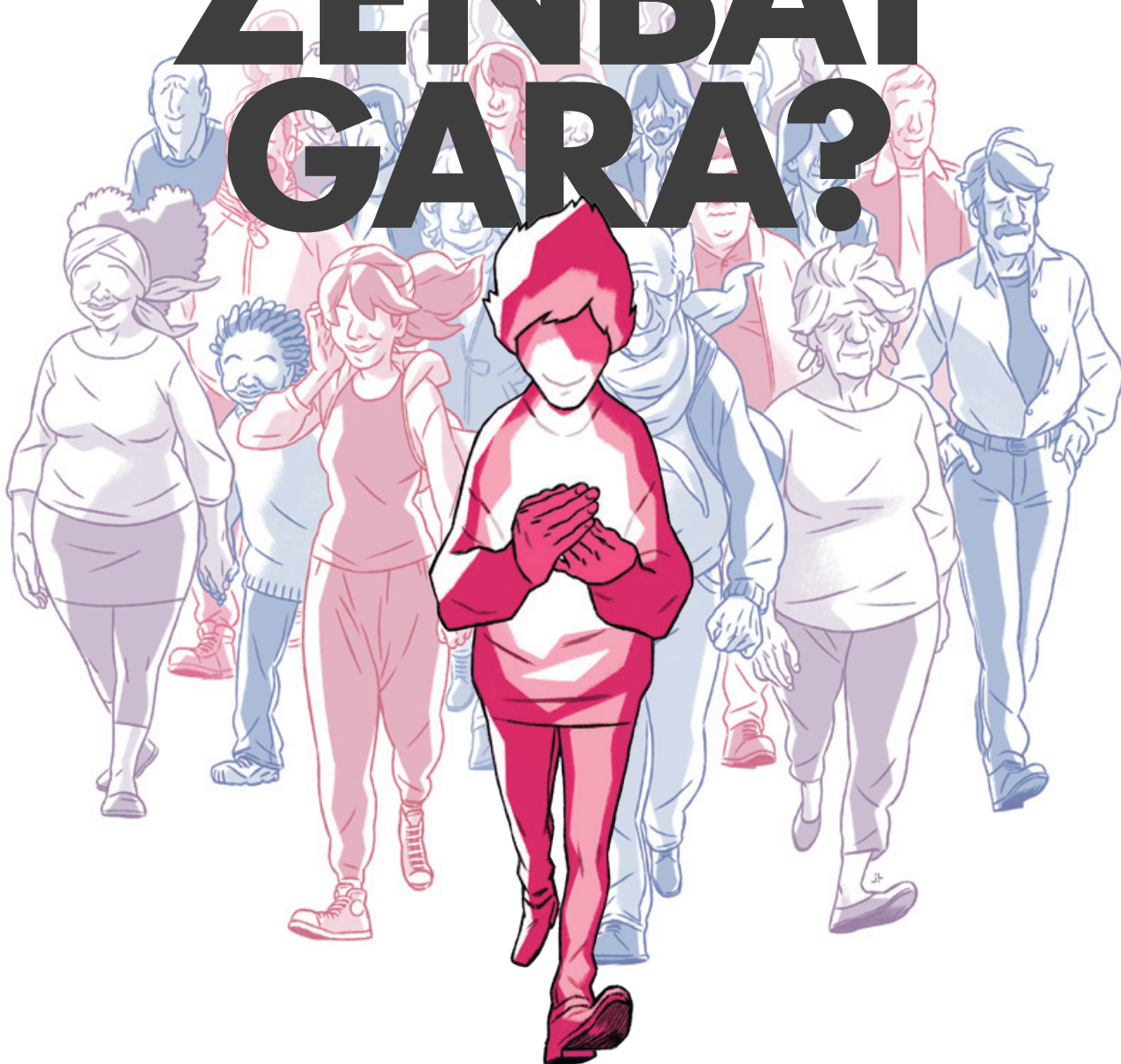
azoka.argia.eus

☎ 943 371 545

DOM

ZENBAT GARA?

ARGIA komunitatea zenbat kidek osatzen dugun jakin nahi dugu.
Erantzun galdera honi mesedez:

Harpidetzaren atzean
zenbat lagun zaudete?

ERANTZUNAK

zenbatgara@argia.eus · 943 37 15 45